

Nedělní rozjímání

liturgické
mezidobí 2024

Impulzy otce
Pavla Ambrose SJ

2. neděle v mezidobí

Nechceš riskovat, že ho ztratíš

Tajemství epifanie, *bohozjevení*, nás bude téměř pronásledovat. V těchto prvních týdnech roku hovoří každé evangelium o způsobu, jakým je Bůh objeven v našich životech. Dnes má tato *epifanie* podobu poněkud nepřehledné situace. Na otázku: „Co byste chtěli?“ přichází odpověď v překvapivé protiotázce: „Kde bydlíš?“ Kdo z nás by v té chvíli řekl: „Pojď a uvidíš“?

Z této pichlavé konverzace nelze nic vytěžit. Bez zasvěcení do textu z něj nic nevydolujeme. Zvenčí jsou to jen slova. Něco jako hluk na ulici. Nebo snad vyprávění o před dlouhou dobou zemřelých lidech, dávno mrtvých? Vevnitř rozhovoru je něco živého, je to prozření. Tak do něj na chvíli nebo na dvě vstupte se mnou. Připojte se k těm dvěma pocestným na cestě, vžijte se do jejich kůže, a pocítíte, jaké to je kráčet po prašných cestách, táhnout se za někým, koho sotva znáte, na nějaké bláznivé cestě za někým jiným. Jít za tím člověkem a snažit se, aby vás neviděl, protože za nic na světě nevíte, co máte dělat, když vás zahlédne. Jak dlouho už ho sleduješ? Možná příliš dlouho a polední vedro tě už otravuje a žízeň tě štve, ale nechceš riskovat, že ho ztratíš: nemůžeš přestat. A pak do něj ve svém snění málem vrazíš. Zastavil se. Stojí přímo před tebou a dívá se přímo na tebe. Ta naše ustrašená maličkost se snaží dát dohromady nějakou omluvu nebo vysvětlení, když vtom se trochu usměje a aniž by z tebe spustil oči, řekne: „Co hledáš?“

Co hledáš? Co můžeš říct? Začneš říkat něco chabého, ale stále tě upoutává jeho pohled a ty si uvědomuješ, že mu nechceš lhát. Tak co hledáš? Co hledáš? Chládek, kde se můžeš napít? V tom horku, které tam panuje? Místo, kde by sis mohl sednout? Klid a ticho? Ach, nějaký smysl života a nějaké bezpečí před dluhy, nějaké bezpečí před nemocemi, nějakou naději na zítřek, nějakou lásku, kterou můžeš dávat a přijímat? Co hledáte? Co opravdu hledáte? Pokoj na zemi? Konec smrti a umírání? To nevíte! Příliš malá, nebo příliš velká přání; příliš snadná, nebo příliš riskantní. Nevíš, co hledáš, ale víš, že něco chceš, znáš ten hlas, který tě v noci budí, šeptá tvé jméno a nedá ti spát, když se v kruhu honíš za strachem a nadějí soumraku. Víte, že hledáte – a hledáte slova, kterými byste to hledání vyjádřili – ale jediné, co z vás nakonec vypadne, je: „Kde zůstáváš?“ Kde bydlíš? Kde si můžeme spolu sednout?

Zdá se, že je to dobrá odpověď, protože jeho úsměv se rozšiřuje a oči se mu mračí, když jde dovnitř hledat odpověď hodnou tvé otázky. Překvapil jsi ho. Kde bydlí? Kde říká, že je doma? Kde jsou jeho kořeny a jeho útočiště? I jeho to táhne hlouběji. Kde najde mízu pro svou révu, krev pro své tělo, dech pro svého ducha? Komu

patří? Dlouho mlčí – tak dlouho, jak dlouho ti trvalo odpovědět na jeho otázku – a pak natáhne ruku, aby tě vzal za ruku, a řekne: Pojď se podívat. Všichni se na něj jen tak povrchně podívají. Ale ty to uděláš. A životy vás obou už nikdy nebudou stejné.

„Podívej,“ říká Jan Křtitel, „tady je Beránek.“ Příklad velkého zjevení, velkého prozření, velkého tajemství. Ale to zjevení přichází a může přijít kdekoli. *Bohozjevení* zazáří v temnotě neklidného, hledajícího srdce. Tajemství se rozvíjí v pozdním odpoledni rozhovoru. Podívejte se, kde nacházíme Boha. Ale to jsme ve slepé uličce. Podívej se, kde Bůh nachází nás. Podívejte se, jak přichází království, podívejte se, jak se stáváme učedníky, podívejte se, jak Bůh přichází mezi nás. V lidském hlase, v lidské touze, v doteku lidské ruky.

Ale hledáme Ježíše? Jsme na něj připraveni? A především, jsme ochotni k tomu, aby náš život už nikdy nebyl stejný?

3. neděle v mezidobí

Na cestě k jednotě

Neděle Božího slova je dnes liturgicky spjata s možností slavit votivní mši svatou Za jednotu křesťanů. Podobně jako „Písmo svaté nelze pochopit do hloubky bez Pána, který nás je učí poznávat“ (Aperuit illis), tak ani jednotu církve bez setkávání s Kristem Zmrtvýchvstalým. „Mnohonásobně více je toho, co nám uniká, než toho, co chápeme. Jako ti, kdo žízní, pijeme z pramene“ (sv. Efrém). Dnes můžeme uvažovat o propojení památky Panny Marie, Matky jednoty křesťanů, s naší synodální cestou. Dostáváme se k tématu dozrávajících dogmat. Základním významem slova dogma je to, co se ukázalo jako správné. Otevírá nám cestu jít dále, hlouběji promýšlet, jakou cestou můžeme dojít k jednotě.

V pozadí svátku, velmi nedávného, stojí na počátku obraz Panny Marie z roku 1919 na Velehradě. Velehradští horlitéle pro jednotu mezi církvemi sdíleli jedno: nadšení vidět pod obrazem zástupy různých národů. Pohled na obraz vedl věřící k přemýšlení. Co znamená tato jednota v našem životě? Co prožívám v srdci a co prožívá spolu se mnou Ježíšovo Srdce s tímto světem? A pak přichází samotný vrchol proměny, přeměny obrazu v dozrávající dogma: Jak se v mém srdci odráží to, co Kristus prožívá jako soucit s tímto světem?

Na cestě k jednotě dvou srdcí je vždy setkání s Kristem, setkání, které nás změní. Nikdy se již nedívám na sebe, svět i ostatní sám, ale vždy nesu v sobě a chovám oči druhého. Podívejme se na naši synodální cestu těmito očima. Abychom mohli hovořit o této jednotě dvou srdcí, která je pak navenek vyjádřena oživením křestního zasvěcení, což je vždy první krok jednoty lidského a božského. Člověk objevuje denně, že nenachází kolem sebe tu spravedlnost, která má být základem života, ani tu krásu, po které touží. Začne tedy myslet na jiný, lepší svět, na jinou, dokonalou bytost, navazovat s ní vztah. Proto tak intenzivně uvažujeme nad celoživotní orientací našeho života. Zjišťujeme v sobě rozpory mezi tím, co jsme a čím bychom měli být. V životě se spíše prohlubuje onen rozdíl mezi nebeským a pozemským. A v této životní situaci chceme pozvat Ježíše, aby se vtěloval do našeho života. Náš životní běh je ovšem velmi narušen našimi ambicemi, zdrojem veškerého rozdělení.

Druhý krok nám připomíná svatý Pavel. „Nechápu, co dělám. Vždyť nekonám to, co chci, ale dělám to, co nenávidím... Ale pak už to nejednám já, nýbrž hřích, který ve mně sídlí. Jsem si vědom, že ve mně, to je v mém těle, dobro nesídlí. Vůli sice mám, ale dobro vykonat nedovedu. Neboť nekonám dobro, které chci, nýbrž dělám zlo, které nechci... Já nešťastný člověk! Kdo mě vysvobodí od těla propadlého této smrti? Díky Bohu! Je to možné skrze Ježíše Krista, našeho Pána!“

(Řím 7,15n) Učíme se proto zpytovat svědomí i své vědomí. Je mnoho způsobů, jak k tomu najít cestu, nakonec nás vyučí sám Pán. Ale vždy pro zpytování jsou nutné tři podmínky, či spíše vnitřní postoje: Důvěřuji ti, Pane! Toto se stalo, odpusť mi! Pane, příště mi pomoz. A jdeme dále. Ani chyby nás nezastaví.

Třetí krok spočívá v tom, že v našem životě Božích dětí, podobně jako v rodině, hledáme jakési společné pouto. Nestačí mít společnou ideu něco dokázat, na tom jsou založeny organizace ve světě. Nestačí ani zákony, předpisy a struktury, i když žádný rozumný člověk nemůže popřít jejich užitečnost. Jednota v životě Božího lidu je něco hlubšího. Je možná jen tehdy, když se nás dotkne eucharistie, když ji přijímáme všichni z hloubky vědomí naší nezasloužilosti. Pokrevní pouta se mění na pouta dětí Božích. Koluje v nich Krev Kristova, energie Ducha. A tak nás rodí církev, církev v rozdílnostech tak hlubokých, že se jeví být roztříštěná. Ale Duch všechny rozdíly překonává. Proto se jednota božského a lidského projevuje na způsob Kristův. Je zrozená v síle Ducha, o kterého Matka Boží stále pro církev putující a synodální prosí.

4. neděle v mezidobí

Naléhavost vyžaduje připravenost

Ekologický žal každý z nás cítí. A také ekonomický či ekumenický. Někdy je jednodušší bojovat za práva velryb, za ochranu tuleňů nebo za vyřešení všech problémů světa, než se podívat pravdivě na sebe. Vždy se najde nějaký důvod hodit sochu do řeky, kontrolovat, co se říká médiím, odmítat minulost, odmítat Evropu, odmítat autority. Chtělo by to trochu pokory na všech stranách. Přesto můžeme doufat, že vlna hyperkritičnosti, hypersensitivity a neustálých obav, abychom se někoho nedotkli, je jednou z mnoha módních vln, jež upadnou do zapomnění. **Mějme odvahu vycházet z bublin, a věnovat se slovu v sobě.** A při tomto nadhledu nemusíme ztrácet z očí bližního, přírodu či artefakty. Proto je tak důležité slyšet v sobě Ježíšovo slovo, které vyhání zlo dnešních dnů.

Ježíš na začátku svého veřejného života, když v sobotu přišel do Kafarnaumu, *okamžitě* (εὐθὺς – konektor, propojuje šířeji než spojka) vstupuje do synagogy a učí. Příslovce času *ihned*, které použil evangelista Marek, naznačuje bezprostřednost, naléhavost, ale také Ježíšovu **připravenost**, jakýsi neklid, téměř jako by poslouchal vnitřní příkaz, skrytou, utajenou, kdesi v hloubce skrytou sílu, která ho nabádá, aby učil, komentoval Zákon a Proroky. Přišel ke svým bratrům, kteří byli shromážděni k modlitbě.

Ježíšovo učení vzbuzuje v přítomných údiv, neboť je učil jako ten, kdo má autoritu, a ne jako zákoníci. Evangelista Marek neříká nic o obsahu Ježíšova učení, místo toho si všímá reakce posluchačů, která je projevem údivu, úžasu, překvapení. Takový údiv však nevychází z toho, co Ježíš učí, ale z toho, jak učí, **jako ten, kdo má moc, autoritu**. V evangeliích je ἐξουσία mnohovýznamný pojem: moc nad někým, síla; znamení moci či důstojnosti; ale také svoboda jednat, jistá volnost; schopnost, či dokonce právo, mít k tomu pravomoc. Vyjadřuje oprávnění vládnout, dokonce znamená jistou andělskou či nebeskou mocnost. Ježíš je vladař, nositel moci s mimořádnou autoritou ve slovech i činech, ale zejména v učení. Tuto autoritu Ježíš nedostává od lidí, od žádné náboženské instituce; je to autorita, která vychází z toho, kým je. Autorita Ježíšova učení nepochází z jeho lidských schopností, nedostal ji od učitelů Zákona, není výsledkem vykonaných studií, ale je prvním a nejzřetelnějším zjevením toho, čím Ježíš je: Božím slovem, které se stalo tělem. Ježíšovo učení v sobě nese vlastnosti Božího slova. Je plné „života a síly, ostřejší než každý dvojsečný meč: proniká až k rozdělení duše a ducha, kloubů a morku, a pronáší soud i nad nejvnitřnějšími lidskými myšlenkami a hnutími“ (Žid 4,12).

Přítomní v synagoze v Kafarnaumu žasli, protože jeho učení nebylo abstraktní, akademickou doktrínou, vzdálenou životu lidí. Ježíš věděl, jak učinit z poselství Písma svatého živé slovo schopné dávat život; účinné slovo, které vytváří, tvoří a proměňuje ty, kdo mu naslouchají; pronikavé slovo, které proniká do nitra lidí, dotýká se jich v hloubi jejich nitra; slovo, které jde přímo k srdci a vede posluchače k tomu, aby zkoumal své pocity, náklonnosti, pohnutky a rozeznával myšlenky vlastního srdce.

Proto má Ježíš autoritu, **ne jako zákoníci**, kasta těch, kdo jsou pověřeni vyučováním. Čím se liší od učení zákoníků? V očích lidí jsou zákoníci bez autority, protože nežijí to, co učí, jsou pouhými opakovateli slova, které se nespojuje s jejich životem. Zaštiťují se autoritou institucí, ale pro Boží lid jsou bez autority. Ježíš o nich řekne: „Na Mojžíšův stolec zasedli učitelé Zákona a farizeové. Dělejte a zachovávejte všechno, co vám řeknou, ale podle jejich skutků nejednejte.“ (Mt 23,2–3)

Ježíš naproti tomu dělá to, co říká. A říká to, co dělá. Mluví o vysvobození, a skutečně osvobozuje. V synagoze osvobodil člověka posedlého nečistým duchem. Novost jeho učení spočívá v činu, a tím je zbavení pout. Jeho autorita? Nemluví pouze, koná, vyvádí z otroctví. „Mlč, a vyjdi z něho! Nečistý duch posedlým zalomcoval a s velkým křikem z něho vyšel.“ Navrací lidem plný život. Boží slovo zlo umlčuje. Zlu přikazuje, aby z člověka vyšlo.

5. neděle v mezidobí

Bůh je nemocný láskou k trpícímu lidstvu

Za touhu po velké záři se platí zpravidla slepotou. Co nás dnes Ježíš učí? Hluboko se sklonit před chudým. Je bránou do svatyně slávy. Ježíš nehlásal radostnou zvěst z pozice moci nebo vyššího poznání. Neobracel se k privilegovaným, ale k nemocným; ne k radostným, ale k trpícím. Dotkl se srdce způsobem, v němž veškerá pozemská moc ztrácí svou hodnotu a veškeré poznání nemá smysl. Utrpení ruší veškeré ambice a naprostá nesmyslnost bolesti činí marnou veškerou moudrost. Zde jsme skutečně bezmocní.

V domě Šimona a Ondřeje nejdříve Ježíš uzdravuje Šimonovu tchyni z horečky. A večer? U dveří téhož domu uzdravuje *všechny*. Nemocné a posedlé. Kafarnaum se stalo ohniskem lidských bolestí. Zapamatujme si jeho postup: nejdříve jednotlivce. Když se přiblíží k němu, přibližuje se ke *všem nemocným*. Nejprve jeden, načež i celý zástup. K vyléčení všech je třeba umět vyléčit tohoto jednoho. Jeden za všechny, všichni za jednoho. Vrací život, aniž by počítal.

Ve vyprávění o uzdravení Petrovy tchyně člověku bere dech všednost situace. Husarský kousek je nenápadný, prostota Ježíšových gest udivuje. Přistupuje k nemocné ženě beze slova, nenahání strach, překonává bariéru a předsudky, které nemoci provázejí. Uzdravení začíná tím, že je nemocnému nablízku. Přistoupil, uchopil její ruku a pozdvihl ji. Jaký vnitřní postoj je za těmito třemi gesty? Přiměl ji vstát. Vzít za ruku je intimně přátelské. Při bližším pohledu se ukáže, že posloupnost úkonů je nezvyklá. V řeckém textu je jiná chronologie: nejdříve ji pozdvihne a pak ji chytne za ruku. Český překlad tuto logickou nesrovnalost řeší tím, že událost upravuje do logického řetězce. Dotkne se ruky, přichází uzdravení a může se vzchopit a vstát. Obrácené pořadí evangelisty Marka je ještě zdůrazněno obsahovým významem slovesa ἐγείρω [probudit, vzbudit; pozvednout; vzkřísit; (znovu) postavit; vzbudit se, probudit se, vstát (ze země, z lože), postavit se, povstat; být vzkříšen, vstát (z mrtvých)], které doslova znamená nejen zvednout, nýbrž *probudit*. Je to jedno ze sloves, které evangelista Marek používá pro Ježíšovo vzkříšení a předtím pro vzkříšení Jairovy dcery a epileptického chlapce. Uzdravení Šimonovy tchyně je tedy příkladem povahy, rozsahu a evangelijního významu všech Ježíšových uzdravení ve vztahu ke vzkříšení. Uzdravit ze spánku znamená probudit v člověku Kristův příchod ve slávě. Kde se člověk probudí do takového světa, je uzdraven: Horečka blouznění jej opouští a může sloužit životu

založenému na vzkříšení. Uzdravení vede ke službě, k oné diakonii, která poznamenává celou křesťanskou existenci, protože poznamenala Ježíše, služebníka, který je ve službě těm, kterým slouží. Co je podstatou této služby? Věrné čekání na Kristův příchod.

Když zapadlo slunce, „přinášeli k němu všechny nemocné a posedlé“. Počet není určen. Tato neurčitost je důležitá: je symbolem nemocného lidstva přivedeného k Ježíši. Je to symbol všech nemocí, jimiž lidstvo trpí. Evangelium zaznívá ještě před tím, než se tento příliv nemocných objeví. Nejdříve je Ježíšovo srdce plné Boží nemoci: nemůže nemilovat. Bůh je ne-mocný, nemocný láskou k trpícímu lidstvu. Boží nemoc je láska k těm, kdo jsou nemocní malými či velkými nemocemi, vyléčitelnými či nevyléčitelnými, fyzickými či duchovními, skutečnými či domnělými. Ježíš je viditelným obrazem Boha nemocného láskou, který se stará o nemocné, Boha, který lituje trpící a bere na sebe veškeré fyzické či morální utrpení. Ježíš uzdravuje nemocné, protože je nemocný láskou a všechno, co udělal, udělal pro nemocné, jako je on sám, on, který byl „muž bolesti, znalý utrpení“ (Iz 53,3). On, který „obtížil se našimi bolestmi“ (Iz 53,4), byl souhrnem utrpení, zla, bolestí.

Právě uprostřed našich nemocí, ať už jsou jakékoli, k nám *trpící* Kristus (Χριστὸς πάσχων; Christus patiens) vztahuje svou ruku. Právě v srdci naší smrtelnosti nás uchopí, aby nás pozvedl.

6. neděle v mezidobí

Jeho slovo je zároveň jeho nejrozhodnější vůlí

Jak mohl tak nečistý, zkorumpovaný, zhýralý rváč, hanobitel mladých žen, nezodpovědný kumpán, který poslední chvíli života prožil na hnojišti, vytvořit něco tak krásného, duchovního, zbožného svými obrazy? Takový můžete mít dojem z návštěvy výstavy Petra Brandla. Příběh bohéma. Jiskra božského nakonec proroste bahnem a ukáže něco z Boží moci, která zlé – symbolizované Kristovým křížem – promění. Podívejme se na úryvek evangelia o uzdravení malomocného z tohoto hlediska. „Nečistý! Nečistý!“ (Lv 13,45) To je výkřik, který musel v souladu s předpisy Mojžíšova zákona vykřiknout každý malomocný, a upozorňovat všechny, kteří se k němu přiblížili. Malomocenství bylo považováno za nejzávažnější formu tělesné nečistoty. Malomocný, nečistý *par excellence*, prožíval po několik měsíců a někdy i let situaci lidské, duchovní a společenské smrti: byl chodící mrtvolou. Tělesná a náboženská závažnost tohoto zla byla tak velká, že bylo výhradním úkolem kněze prohlásit takového člověka za nečistého a vyloučit ho ze všech společenských vztahů. A stále to byl kněz, kdo potvrzoval uzdravení a opětovné přijetí do společného života. „Nečistý! Nečistý!“ křičel na sebe před ostatními z plných plic svou nečistotu, malomocný přijímal své vyloučení z tábora a varoval před sebou ostatní.

Nic z toho se v příběhu v Markově evangeliu nevyskytuje. Nečistý (ἀκάθαρτος) nebyl člověk, nýbrž duch. Setkáváme se s člověkem s nečistým duchem (ἄνθρωπος ἐν πνεύματι ἀκαθάρτῳ). „K Ježíšovi přišel jeden malomocný (λεπρός).“ Velmi lapidární, úsečná, ale výstižná formulace evangelia. Rozpor s mojžíšskými předpisy nemůže být vůči tomuto náboženskému systému sršatější. Musí jeho zastánce naježít. Nemůže se smířit se svým vyloučením. Naopak, přistupuje k Ježíši, který ho neodmítá, ale nechává se jím oslovit. Malomocenství se tak **z důvodu odcizení stává důvodem k přiblížení**. Ježíš ví, že malomocný je *par excellence* vyloučený zákonem, ale nevylučuje ho a naslouchá mu. Muž nekřičí: „Nečistý! Nečistý!“ ale prosí: „Chceš-li, můžeš mě očistit!“ Nehovoří o své nečistotě, prosí o své očištění. Neprosí o uzdravení, ale o očištění. Dává najevo, že pravou nemocí, kvůli které nejvíce trpí, není malomocenství, ale to, že je v očích všech nečistý. Proč o očištění žádá? Chce znovu získat své místo ve společném životě. Jeho touhou je vyjít ze stavu smrti a vrátit se do života. Ze zákoníků zachvácených osobní nenávistí se rázem stávají kati.

Ježíš, pohnut niterným soucitem, vztáhl ruku, dotkl se ho a řekl. Chci, aby byl očištěn. Očištění vychází ze soucitu. Očištění, které Ježíš přináší, je nejprve vyvoláno hlubokým, niterným citem. Následuje gesto, na němž Markovi velmi

záleží. Popisuje ho dvěma výrazy: *vztáhnout ruku a dotknout se* ho. Uvažme souvislost: i pouhý lehounký dotek nečistého sám o sobě činí nečistým. Ježíš se nebojí kontaktu s nečistým člověkem, protože nečistým člověka nedělá nakažlivá nemoc, ale to, co má člověk v srdci.

Po tomto vzednutí soucitu a následném gestu přichází slovo: Chci, buď očištěn. Předcházela mu nezměrná důvěra malomocného: Chceš-li. A Ježíš odpovídá: Chci (θέλω – zřejmě hebraismus: **těšit se, mít potěšení**; = vybrat si nebo dát přednost; přát si, být nakloněn; raději mít). Ježíš je vždy nakloněn očistit. Jeho slovo vychází, že je tím, který je. Je ztělesněním *Jahve*, tedy bytí, které působí, které se stává jsoucím: „Jsem ten, který je působivě přítomen.“ Proto jeho slovo je zároveň jeho nejrozhodnější vůlí, která překoná vše. A proto očistit může, protože očistit může jen Bůh. „A hned od něho malomocenství odešlo a byl očištěn.“ Je ten, kdo uvádí v život, oživuje, otevírá budoucnost. Ve chvíli smrti je Jahve ten, kdo nám říká: „Budu, který bude.“ Jen slovo Krista otevírá vzkříšení.

Ježíš nehledá svůj věhlas, proto očištěnému a uzdravenému nařizuje, aby mlčel a šel ke knězi, jak předepisuje Mojžíš. Muž udělá pravý opak toho, co po něm Ježíš chtěl: nejde ke knězi a všem vypráví, že přišel rabín, který osvobozuje malomocné od jejich zla, a šíří kolem sebe nezkrotný pud osvobození. Ježíš ho zbavil nečistoty a dal mu svobodu. Takovou vnitřní svobodu, že může se vztáhnout i na osvoboditele a neposlechnout ho. Tuto nejzvláštnější evangelijní formu „neposlušnosti“ nelze pochopit, není-li spojena s láskou, která vítězí i nad svobodou, která je člověku svěřena a je nenaplněna Božím záměrem. Zde se manifestuje nejlépe to, co nakonec vždy člověk může Bohu říci: „Ukaž nám svou jasnou tvář“ (Žl 4,7) Co moji svobodu nakonec zachrání od možnosti svobodně se rozhodnout pro vlastní sebezničení? Když mi milost Boží ukáže „řeku živé vody, jasnou jako křišťál, vytékající zpod trůnu Božího a Beránkova“.

7. neděle v mezidobí

Půst je křesťanský pouze tehdy, je-li pozitivní

Svatý Ignác povzbuzuje k modlitbě především tehdy, když nejsme v klidu, nejsme schopni se soustředit a nijak zvláště vyrovnaní se necítíme. Nemusíme se modlit jen z hloubky svého já, navíc zakotveného v sobě samém. Tehdy jsme si ve svých buddhistických polohách jisti sami sebou. A vůbec nemusíme rozumět našim motivacím, zvládat emoce, mít pod kontrolou minulost a pevně třítat v rukou příští dny. Ani se nemusíme opírat jen o pomoc našich nabytých zkušeností. Naše modlitba je vždy nová. Má zvláštní význam a dopad, prožíváme-li rozličná zneklidňující duchovní hnutí nebo jsme napadáni různorodými myšlenkami. Ignác hovoří doslova, že můžeme být před vstupem do modlitby „znepokojení různými duchy“ (DC 6). Tehdy, právě tehdy potřebujeme být v kontaktu s tím, co nás může proměnit **nyní, dnes, v této chvíli**, co nás nutí čelit novým otázkám dnes, **na tomto místě, v této situaci**, co natahuje na skřípec naše odhodlání a znejišťuje naši identitu. Právě takové zaměření by mělo charakterizovat postní dobu. **Jsme opět sami před Boží tváří.** Kde vnitřně i navenek mohu a mám růst? Kde jsou v mém životě otázky, které dosud nejsou rozřešeny? Kde jsem povolán k něčemu hlubšímu – k něčemu, co mi právě jako takovému nejde na rozum? **Jaký je můj ekvivalent pouště, ona rovnocenná náhrada Ježíšova pokušení?** Jak mohu do tohoto místa vstoupit naplno, svobodně, velkoryse?

Na takové otázky dostáváme odpovědi, které mohou zavánět klišé. Přestaň s dobrůtkami a laskominami, odtrhni si od úst cigaretu nebo se zřekni masa. Tradiční odůvodnění zní rozumně: naříd si půst ne proto, že by požitky z těchto věcí byl sám o sobě špatný, ale proto, že potěšení, které přinášejí, může otupovat vnímání. S plným břichem, zamořen obrazotvorností a zotročen konzumem se těžko budeš věnovat otázkám rizik svého života. Ty, na kterých záleží, rádi odkládáme. Do oblasti: ono se to nějak... A přestože nikdo nemůže žít v plném duchovním vypětí neustále, je dobré, abychom si každý rok vyhradili šest týdnů, kdy se budeme intenzivněji snažit otevřít zneklidněním, která doprovází Boží blízkost. Neměli bychom být příliš ambiciózní; pokud budeme, téměř jistě selžeme, odradí nás to a někdy kolem první neděle to vzdáme. Máme se v době postní nechat vyrušit, ne zničit. Musíme postupovat **pomalou, usilovat o udržitelný růst.** Když se na základě těchto úvah oddáme standardnímu postnímu pokání, je to ostatně nějak dobře. Ale můžeme být také více kreativní a rozvíjet „cvičení“, které obvykle za „kající“ ani nepovažujeme. Nemusí mít prvoplánově náboženské vyznění. Někteří z nás možná budou muset více spát. Někteří z nás, zvláště pokud žijeme svobodně nebo v celibátu, možná budou muset více pracovat na svých

vztazích a přestat se vyhýbat až příliš náročným způsobům, jež vztahy ověřují. A tak dále...

Postní doba je určena k rozšíření našich horizontů, ne k jejich zužování. Když začínáme čtyřicetidenní postní dobu, můžeme se letos ptát Ducha Svatého, kam jsme *zde a nyní* povoláni růst. Jak mohu podpořit Boží záměr se mnou? Neptejme se, jak se omezit, nýbrž kde se mohu a musím otevřít tomu, kdo volá světlo do temnoty, přináší život do smrti. Ve skutečnosti nejde o naše úsilí, tím méně o to, abychom vypadali zkroušeně a usilovali o to, abychom viditelný popelec hrdě nosili na veřejnosti co nejdéle. Spíše se s „pokorou pyšnit“, že jediné, co můžeme dělat, je **nechat do sebe zasévat a nechat semeno slova zalévat milostí všedního dne**. Skutečný růst, skutečné rozšíření horizontů, přichází od Boha, je vždy paruzií, která se mi přiblížila na dotek. Až potom „svět, život i smrt, to, co už tady je, i **to, co teprve přijde**, všechno je vaše“ (1Kor 3,22).

10. neděle v mezidobí

Kdo je skutečně mimo a kdo uvnitř prostoru vztahu a společenství s Ježíšem?

O blízkosti k Ježíši nerozhoduje rodičovské pouto, nýbrž je založena na naslouchání Božímu slovu, na plnění jeho vůle, na bratrském životě ve svazku lásky jako synové a dcery jednoho Otce: Boha. Musíme si proto položit otázku: kdo je skutečně mimo a kdo uvnitř prostoru vztahu a společenství s Ježíšem?

Ježíš je nyní uznáván jako spolehlivý učitel, některými jako prorok, který pokračuje v poslání Jana Křtitele. Ježíš však nežije na poušti, nežije v samotě a shromáždil kolem sebe společenství učedníků, mezi nimiž dvanáct vyniká životem prožitým s ním a účastí na zvěstování příchodu Božího království. Ježíšovo autoritativní slovo a jeho činnost spočívající v uzdravování a léčení nemocných aktivizovaly mnoho lidí, kteří ho chtěli slyšet a vidět. Tento úspěch jeho kázání někdy vlastně brání tomu, aby se on a jeho společenství spokojili i s kouskem chleba: není čas...

Když je Ježíš doma v Kafarnaum, lidé, kteří vědí, kde je, ho přicházejí hledat, a tak tato sláva vyvolává obavy v Ježíšově rodině, odkud pochází, a také v jeho náboženské komunitě. Marek se ještě odvažuje dosvědčit tuto nepřátelskou nedůvěru vůči Ježíšovi ze strany *jeho vlastních*, členů rodiny, kteří se ho po příchodu ze své vesnice snaží pro sebe ulovit. A možná se trochu vyhrát na jeho proslulosti. Pro jiné je ostudou rodiny, snaží se ho odvést, soudí, že se *zbláznil*, povýšil, zešílel. Ježíš učinil životní rozhodnutí, která se jeho rodině mohla zdát pošetilá a bláznivá. Ve skutečnosti opustil svou rodinu, oddal se potulnému životu, žil ve stavu celibátu, svobodného, což bylo pro tehdejší kulturu nechvalně známé, a svým úspěchem si znepřátelil samotné náboženské authority.

Byl odsouzen jako *podvratný, nepředvídatelný a neukočirovatelný živel*. Musel být zastaven. Nebyl to však osud proroků? Prorok svým způsobem života a řeči vlastně působil rušivě, a tak ho lidé raději umlčeli, odsoudili ho jako blázna, pomatence, dokonce uvažovali o jeho fyzické likvidaci (Oz 9,7). K nepřátelství jeho rodiny se však přidává i nepřátelství legitimních židovských autorit. Zákoníci, kteří přišli z Jeruzaléma do Galileje, se obávají zástupů, které Ježíše poslouchají. Jestliže pro své příbuzné je Ježíš šílený, znalci Písma svatého se domnívají, že je posedlý Belzebulem, náčelníkem démonů, který – jak tvrdí – v něm působí, aby vyháněl z lidí demony. Pozor: nepopírají, že Ježíš koná dílo vysvobození, uzdravování lidí, které potkává a léčí. Myslí si, že Ježíš vyhání demony, kteří drží muže a ženy v otroctví, **ale dělá to jako démon**: působí v něm vůdce démonů, Belzebul (doslova: **pán hnoje**)! To je narážka a odsudek těch, kteří se počítají za důstojné authority náboženské komunity, k níž Ježíš patří.

Ježíš je však volá k sobě, demaskuje je a oslovuje je parabolickým jazykem, a to otázkou, po níž následuje několik výroků: **„Jak může satan vyhánět satana? Je-li království v sobě rozdvojeno, takové království nemůže obstát. Je-li dům v sobě rozdvojen, takový dům nebude moci obstát. Jestliže satan vystoupil proti sobě a je rozdvojen, nemůže obstát, ale je s ním konec.“** (Mk 3,23) Ježíšem vyjádřená představa je jasná: kdyby byla pravda, co říkají zákoníci, kdyby se satan svým jednáním vzbouřil sám proti sobě, znamenalo by to, že jeho moc je v troskách, že už není vítězem, ale poraženým. Proto Ježíš velmi přesvědčivě a zřetelně dodává: „Nikdo přece nemůže vniknout do domu siláka a uloupit jeho věci, jestliže toho siláka napřed nespoutá. Teprve potom mu dům může vyloupit.“ Ježíš může satana vyhnat, protože ho dříve spoutal, siláka učinil bezmocným, a to už od svého ponoření do vod Jordánu (Mk 1,9–11) a od svého zápasu se satanem na poušti (Mk 1,12–13). Ježíš byl navíc Janem Křtitelem prohlášen za *mocnějšího* než Jan Křtitel (Mk 1,7), za toho, který je obdařen Boží mocí (ἐξουσία = moc, znamení moci / důstojnost; svoboda, volnost; schopnost; pravomoc; vláda; (andělská) mocnost; nositel moci, mocný, vladař; Mk 1,22) a může poroučet démonům, kteří ho poslouchají (Mk 1,27).

Ježíšova odpověď se však zároveň stává vážným a hrozivým varováním, uvozeným slavnostním *Amen* (= být pevný / pravdivý). „Amen, pravím vám: Všechno bude lidem odpuštěno, hříchy i rouhání, kterých se dopustili. Kdo by se však rouhal Duchu Svatému, nedojde odpuštění navěky, ale bude vinen věčným hříchem.“ (Mk 3,28–29) Ježíšova odpověď je tedy v podstatě výstrahou, která se stává varováním. Tvrdá slova? Je však třeba to přijmout, aniž bychom se oddávali fantaziím a představám o tom, co hřích proti Duchu Svatému je. Ve skutečnosti je to hřích banální, stejně jako je banální zlo; je to hřích, který nevyžaduje zvláštní špatnost, ale je prostě konzumován těmi, kdo vidí a rozeznávají dobro, které se koná, a přesto, místo aby tuto pravdu uznali, raději jej nazývají zlem a přisuzují jej satanovi. Je to hřích, který pramení ze závisti, z toho, že se člověk nesmíří s tím, že jiný konal nebo koná dobro, protože by chtěl mít za subjekt dobra jen sebe; a protože nechce u druhého uznat to dobro, které pochází od Boha, raději ho připisuje ďáblu. Tito zákoníci viděli dobro, které Ježíš vykonal, ale místo aby ho uznali jako dílo inspirované Bohem, rozhodli se ho záměrně připsat satanovi. Nepoznat Boží dílo, nerozpoznat působení Ducha Svatého, a to až do té míry, že člověk zkreslí svůj pohled a úsudek a přisoudí vykonané dobro satanovi, je skutečně neodpustitelný hřích, říká Ježíš! A to je – připomeňme si – hřích, kterého se dopouštějí nejčastěji věřící lidé, a to i dnes v církvi!

Jako doplněk k negativnímu odsudku Ježíše ze strany jeho vlastních a zákoníků Marek také vypráví, že Ježíšova matka a bratři přicházejí do domu, kde se zdržuje. Stojí **venku** a posílají pro něj. Jde o členy jeho rodiny, tedy o ty, kteří ho přišli odvést a odsoudili ho jako blázna, nebo Marek odkazuje na jinou epizodu, v níž je zvláště zdůrazněna Ježíšova matka? V každém případě se zdá, že evangelista zdůrazňuje, že právě ti příbuzní, kteří prohlašovali o Ježíšovi, že **je mimo** (ἐξέσθι = být mimo /

zmást, rozrušit; uvést v úžas; žasnout, divit se; **být bez sebe** (údivem či mentálně/, pomást se /na rozumu/), ve skutečnosti zůstávají venku (ἐξω = /jsoucí/ mimo; na povrchu; ve vnější rovině), mimo Ježíšův prostor. Je varován: „Tvoje matka a tvoji příbuzní se venku po tobě ptají!“ (Mk 3,32) Chtějí se s ním setkat, ale zůstávají mimo jeho prostor. Ježíš se k nim naopak nepohne, zůstává na svém místě, mezi učedníky, uprostřed společenství shromážděného v kruhu kolem něj a obrací na tuto skupinu svůj pohled a důrazně říká: „*Kdo je má matka a moji příbuzní? A rozhlédl se po těch, kteří seděli dokola kolem něho, a řekl: To je má matka a to jsou moji příbuzní! Každý, kdo plní vůli Boží, to je můj bratr i sestra i matka.*“ (Mk 3,33–35)

Tímto způsobem prohlašuje, že zná a prožívá pouta **nové rodiny, nového společenství** učedníků, pouta, která se nerodí z masa a krve, tedy z rodinné historie, ale z plnění Boží vůle. O blízkosti k Ježíši nerozhodují rodičovské vazby, ale je založena na naslouchání Božímu slovu, na plnění jeho vůle, na prožívání bratrství ve svazku lásky jako synů a dcer jednoho Otce: Boha. Po tomto Ježíšově výroku si tedy musíme položit otázku: kdo je skutečně mimo a kdo uvnitř prostoru vztahu a společenství s ním?

Je tato stránka evangelia tak drsná? Neklademe si otázku: jak toto vše prožívala jeho matka? Jistě, prožila je ve víře, přestože jsou drsná! Ale jen zdánlivě! Svědčí o její velikosti: Maria zcela naplnila Boží vůli, proto byla Ježíšovou matkou, hodnou být matkou také jeho těla.

Čtení tohoto úryvku varuje Ježíšovy učedníky v každé době: i oni poznají nedůvěru a nepřátelství ze strany svých rodin, poznají odpor ze strany náboženských autorit, vždy budou muset pochybovat o své blízkosti k Ježíši, kterou lze zakusit jen v plnění Boží vůle, v plnění jeho slova a přijetí jeho milosrdenství.

11. neděle v mezidobí

Moudrost a radost z vyhlížení Pána

Minulé neděle jsme se naučili rozlišit, co to znamená být vně, *mimo* a být *uvnitř*, postihnout to či ono *zevnitř*. Příbuzenství není věcí krve, rodu. „Každý, kdo plní vůli Boží, to je můj bratr i sestra i matka.“ (Mk 3,35) Tak je tomu i s Božím královstvím: je to malá skutečnost, ale má v sobě tajemnou, tichou, neodolatelnou a účinnou moc, která se rozšiřuje, aniž bychom cokoli udělali. Zemědělec vlastně nemůže nic dělat: musí jen zasít semeno do země, ale pak už na něm jeho růst nezávisí, zda bude spát, nebo v noci vstávat, aby zkontroloval, co se děje.

Je očividné, že Ježíš pronáší dlouhou řeč v podobenstvích učedníkům i zástupům. (srv. Mk 4,1–34) Podobenství jsou záhadou, hádankou, jež skrývá *tajemství* (τὸ μυστήριον) (Mk 4,11). Rozhoduje důvěrná blízkost. Ta je rozhodující pro rozlišení, zda jsme *uvnitř* (ἐσω), nebo naopak *vně*, *venku* (ἐξω) (srv. Mk 3,31–32). Křesťané, ti, kdo patří k obci věřících, (οἱ ἔσω, 1Kor 5,12), i zástupy. Těm, kteří jsou uvnitř tajemství, „je dáno tajemství Božího království, ale ostatním, kdo jsou mimo, se všechno předkládá v podobenstvích, aby se stále dívali, ale neviděli.“ (Mk 4,11) Dnes se máme tázat sami sebe, zda vůbec vnímáme toto rozhraní.

Co sledují podobenství? Mění u posluchačů zaběhlý způsob uvažování. Jsou kontrastem. Korigují to, co si všichni myslí nebo k čemu jsou vedeni. Přinášejí nový náhled. Nikoli na úrovni idejí, nýbrž životního stylu, citění, posuzování a jednání. Ježíš uměl vidět jinak, z druhé strany: viděl, pozoroval, kontemploval vše kolem sebe a všechny, kdo se k němu přiblížili a koho k sobě přivedl. Učí nás nejdříve vidět, přilnout, proniknou, nechat vystoupit ze zahalení, a pak teprve myslet, přemítat, uvažovat. Zadumat se a jít pod povrch. Jak přemýšlí? Ve vědomí blízkosti Otce, před ním, před jeho tváří, před jeho záměrem a vůlí. Přemítá na způsob modlitby. Učení vyžaduje čas, proto podobenství, která opakují jedno a totéž. Jsi blízko Božím tajemstvím?

Začíná o rozsévači. Podobenství později vysvětlí (Mk 4,1–20). Hovoří o lampě, správně nastavená zostřuje zrak; a uši, správně naladěné, zbystřují sluch. (Mk 4,21–25) A následují dvě poslední podobenství, ta, která nám nabízí dnešní liturgie: dosvědčují **účinnost zasetého slova**. Co všechno se děje se semínkem zasetým, klíčícím, rozvíjejícím, rozkvétajícím, plodícím, předávajícím život tím, že samo umírá ve prospěch druhého. On sám je to zaseté Slovo. Při pozorném pohledu na postup při setí, zrození zrna, růst, zrání klasu musí člověk žasnout. Jaká moc, síla přítomná v malém suchém semínku. Zdá se být mrtvé. Takové je Boží království: nepatrné, zdánlivě drobné, pro mnohé podřadné. A přece má v sobě tajemnou, tichou, neodolatelnou a účinnou sílu, která se šíří, aniž bychom cokoli udělali. Ani velký

sedlák nemůže doopravdy nic dělat. Co je povinen? Zasít! Osít zemi. A na něm samotném zrnka v půdě nijak nezávisejí. Ať spí nebo v noci vstává, ať starostlivě přezkoumává či bedlivě kontroluje, roste nový život. Ale co může? Ohrožit zrod a život klíčku.

Musíme žasnout nad Slovem, které se stále rozšiřuje, i když si to neuvědomujeme. A my? Musíme důvěřovat semeni a jeho síle. Každý křesťan zasévá. Nic víc. Žádná pastorační úzkost! Pouze jediná: pečovat a starat se o to, nepozbýt, neztratit, nezašantročit očekávání. O Boží Slovo se nestrachujeme, chvějme se, když se vytrácí radost z vyhlížení Pána.

A je zde ještě hořčičné semínko. Patří mezi nejmenší. Není větší než zrnko soli. A vyrostे z něj jeden z největších keřů. Div, ohromující. Co je v našich očích malé, může mít nepředstavitelnou sílu. A ta je svěřena učedníkům, tak prostým. (1Kor 1,26) V tom nepoměru lidského se projevuje velikost božského. A podobně je to i s malým stádečkem věrných. A když je nás tak málo? Musíme umět čekat, musíme být trpěliví, a především musíme mít víru v Boží slovo: je-li semeno dobré, vyklíčí a přinese ovoce. Boží plán se vždy naplní, a to daleko nad rámec našich předpovědí a netrpělivosti.

12. neděle v mezidobí

Mají naše ztroskotání smysl?

Výhry bez porážky jsou častokrát výsledkem náhody. **Ve vítězství po ztroskotání** nacházíme dosud netušené zásluhy, schopnosti, hodnoty, síly. Říkáme: Kdo se vyhýbá chybám, vyhýbá se životu. Bráníme-li se růstu, jehož živnou silou jsou porážky, vnucujeme si utopickou snahu nikdy nepadnout! A kdo si myslí, že nikdy nepadne, ten si uzavírá přístup k budoucímu vítězství. Apoštolové při bouři na Galilejském jezeře prohráli. Zmocnil se jich strach. Touto prohrou se přiblížili k vítěznému zápasu Krista proti mocnostem zla, boji, který Ježíš Kristus vyhrál. A my ho můžeme vyhrát v něm a s ním.

Ježíš dokončil kázání v podobenstvích. Kázal z loďky. Ta byla těsně u břehu (*Mk 4,1-34*). Rozhodne se odjet na druhou stranu Galilejského jezera: je to *východ* ze svaté země Izraele, aby se vydal do země obývané pohany. Proč tak odvážné rozhodnutí? Protože Ježíš, ačkoli cítí, že byl „poslán jen k ztraceným ovčím domu izraelského“ (*Mt 15,24*), **chce hlásat Boží milosrdenství také pohanům**. Chce bojovat se satanem a vzít mu půdu pod nohama i v této cizí a nesvaté zemi. To je důvod, který Ježíše pohání dopředu. Naopak Jonáš, povolán Bohem, aby šel do Ninive, města symbolizujícího pohanské národy, utíká, jde opačným směrem (*Jon 1,1-3*); Ježíš místo toho, poslán Bohem, jde mezi pohany. **Nepříjemnostem se netřeba vyhýbat.**

Učedníci proto začínají plavbu přes jezero. Zajímavé je vyjádření, že „vzali Ježíše s sebou“ (*Mk 4,36*). Obvyklé bylo, že Ježíš vzal s sebou učedníky (*Mk 9,2; 10,32; 14,33*). Zde je to naopak. Unaven nepohrdne slaměnou matrací, na kterou by si lehl, aby si odpočinul. **To je dvojí způsob: můžeme se nechat Ježíšem vzít na cestu, nebo jej pozvat do své loďky.** Riziko ztroskotání je podobné: nastává noc, hodina tmy, a učedníky, kteří už nemohou řídit loď, otřásá strach. Ztroskotání se nyní zdá být nevyhnutelné, přesto Ježíš na zádi spí.

Učedníci začínají být netrpěliví. Rozhodnou se ho proto vzbudit způsobem málo uctivým. Jaké to je vykřiknout spícímu do ucha větu: Tobě je jedno, že jsme se ztratili? „Je ti to jedno (οὐ μέλει = nestaráš se, nedbáš, netrápí tě, nevadí ti, je ti fuk; nezajímá tě; nezáleží ti na tom), že hyneme?“ Už tento způsob vyjadřování je výmluvný: nazývají ho mistrem (διδάσκαλος) a hrubými slovy jej zpochybňují pro jeho netečnost, jeho spánek. Slova, která se v Matoušově verzi stanou modlitbou. Jaký rozdíl: „Pane, zachraň nás! Hyneme!“ (*Mt 8,25*) A Lukáš? „Mistře, Mistře, hyneme!“ (*Lk 8,24*) Marek ukazuje prostotu, přímost i jistou syrovost apoštolů, až nevlídné vztahy učedníků k Ježíši. **Učme se více proměňovat naše způsoby v modlitbu. Vždy!**

Tváří v tvář tomuto nedostatku víry Ježíš větru vyčiní a moři vyhubuje: „*Mlč! Bud' zticha!* A vítr? Ustal. Zavládlo úplné ticho (γαλήνη μεγάλη = klid, bezvětří na moři, klidné moře).“ Uniknout nám nemůže jedna věc. **Ježíš se ptá na dvě věci i každého z nás:** „Proč se tak bojíte?“ a druhá: „Pořád ještě nemáte víru?“ Učedníci bez víry, bez přilnutí k Ježíši: následují ho, poslouchají ho, ale nekládají do něj plnou důvěru. Musí však projít tímto ztroskotáním, aby obstáli. Setkávání s živým Ježíšem probudí pevnou víru, která je přivede k vyznání Ježíše jako vítěze nad zlem a smrtí. Pak se jako svědkové Zmrtvýchvstalého stanou schopnými čelit i bouři, která na ně zase přijde: pronásledování kvůli Ježíšově jménu a víře v něj.

Rodí se zde životní moudrost našich porážek: jsou nám dávány proto, abychom rozpoznali Jonášovo znamení: život přináší milosrdenství hlásané za cenu sestoupení do vod smrti, za cenu sestupu. Křesťan si může říci: **Ztroskotat jsem, ale nakonec jsem dobře plul.** Proč? Protože jsem ztroskotat do Otcovy náruče. Zde mají naše ztroskotání význam: odhalují velikost Božího milosrdenství.

13. neděle v mezidobí

Naděje přesahující naději!

Zázrak a Boží milosrdenství. Najdeme je v dnešním příběhu děvčátka a jeho otce. Jmenoval se Jairos a byl představeným v synagoze. Ale i příběh ženy, která kvůli svým ženským chorobám je odstrčena na okraj. Dnes stačí málo, a sociální sítě z vás udělají ničemum či lumpa. Jak jsme bezmocní proti veřejnému mínění, které se o to, co člověka prožívá, nezajímá. Kdo z nás je schopen vžít se do situace ženy, která prožívá *měsíčky*. Žena byla kvůli menstruaci nebo těhotenství nečistá a nemohla vstoupit ani do chrámu.

Zázrak a Boží milosrdenství. Jedná se zde ještě o něco jiného: o naději, která je nad naději. Když všichni vidí mrtvé dítě, vidí Ježíš něco jiného. Potřebujeme dnes více než jindy vidět. Ne vidět, co vidí všichni, ale **vidět ještě něco jiného**. Není dnešní příběh podobenstvím a obrazem tolika lidských situací? Jak často bychom si řekli: „S tím člověkem nemá smysl nic dělat, ten člověk je tak jako tak ztracený.“ Vzpomeňme, co odpověděl Petrovi na otázku: „Kdo může být spasen?“ „U lidí je to nemožné, ale ne u Boha. Vždyť u Boha je možné všechno!“ (Mk 10,26–27)

Naděje přesahující naději! Ne proto, že máme dobré důvody k naději. Může se i nás zmocnit vášnivá jistota? Jistota, že nejen láska božská, ale i lidská může vrátit k životu to, co bylo ztraceno? Lidé, kteří upadli do nejhlubšího zpustnutí, lidé, kteří se nám zdají být beznadějně zlí, pokud jim vyjde vstříc obětavá láska, a slovo *obětavá* je podstatné, obětavá láska Boží a tatáž obětavá láska v nás, mohou zprostředkovat to, co dává jen Bůh.

V případě tohoto dítěte se to stalo okamžitě; v našem vztahu k sobě navzájem a k lidem to může trvat léta, léta trpělivé lásky, léta, během nichž budeme dávat ze sebe, ale také snášet, trpět i ty nejhorší věci; a nakonec může dojít k vykoupení. Tyto zázraky můžeme vidět tehdy, bude-li naše láska obětavá bez hranic.

Jeden teolog v době komunistické totality rád opakoval: **utrpení je místem setkání zla a lidskosti**; utrpení je vždy způsobeno lidským přičiněním, nebo se od něj lidské přičinění odvrací a nezmírňuje ho. A utrpení se vždy zařezává do duší nebo do těla lidí. Ale když se to stane, oběť získá božskou moc odpustit a odpuštěním odčinit zlo a vykoupit ty, kdo zlo způsobili.

Z jednoho komunistického lágru vynesl propuštěný vězeň modlitbu. Na roztrhaném listu balicího papíru byla napsána mužem, který zde zemřel: „Pane, až přijdeš jako soudce země, neodsuzuj lidi, kteří nám dělali tak kruté věci; **neměj jim za zlé jejich krutost a naše utrpení**, jejich násilí a naše zoufalství, ale pohlédni na plody, které jsme nesli v trpělivosti, pokoře, statečnosti, odpuštění, věrnosti a

solidaritě, a kéž se jim tyto plody započítají ke spáse.“ A k lidem se obrátil s těmito slovy: **„Nedopustíte, aby vzpomínka na nás byla pro ně na věčnosti hrůzou; kéž se stane jejich spásou.“**

I to je naděje přesahující naději. A pro mě je spojena s tímto kontrastem mezi hříšným, falešným, slepým poznáním, které vyjadřují lidé v domě Jairově: smějí se Kristu, *vědí* své. Oděni modlitebními plášti (*talit*) své okaté zbožnosti. Vědí, dítě je mrtvé; naděje je zbytečná, je utopena v zoufalství. Ale není to jediný možný postoj: Služebník Kristova velekněžského srdce nosí v sobě naději přesahující naše běžné naděje. Vítězství lásky a milosrdenství, které se v této události ukazuje, se může v mnoha ohledech rozšířit i do našeho osobního života na té nejjednodušší úrovni a na té nejhrdinštější. Otevře se tomu, kdo pozná krásu obětavé lásky bez hranic. Rozhodněme se pro naději nad naději, pro tu lásku a víru, které vítězí. Amen.

14. neděle v mezidobí

Učitel vykonává dobrou práci pouze natolik, nakolik je zároveň otcem

Ve všedním životě se prověřuje, jak jsou naše vlastní postoje autentické, nepředstírané. Evangelium se ptá na jeden z nich: postoj svobodného ducha, který v hloubi duše vkládá důvěru v intuici, že pro nás je přichystáno něco, co přesahuje viditelný svět – že může vzejít slovo od osobního Boha: skutečně osobní slovo, po němž leckdy „žádná hora a žádný ostrov nezůstanou na svém místě“ (srv. Zj 6,14). To je vážná osobní otázka. Rozhodující.

Poohlédněme se po duchovních učitelích dneška, kteří nás uvádějí do hlubin naší niternosti, avšak nabízejí pouhé zrcadlení našeho vlastního já. Popravdě řečeno: zatímco „duchovních učitelů máme mnoho, otců se nám nedostává“ (srv. 1Kor 4,15). Učitel vykonává dobrou práci pouze natolik, nakolik je zároveň otcem. Otec totiž nehledí jen na fenomény lidství („Kde se to u něj vzalo?“), ale dokáže se dotknout té struny srdce, která má být teprve rozezněna – a jemně a nenásilně ji sladit s rytmem Božího Srdce (Ježíš nic nevytýká, jen se dívá jejich nevěře – a čeká, až jejich srdce roztaje).

Specialisty na pouhé jeví se lidství tedy byli návštěvníci synagogy, když se Ježíš na chvíli vrátil do svého domova. Oni jej přece dobře znali od dětství: Ježíš se zde narodil do obyčejné rodiny: otec řemeslník a matka žena v domácnosti jako všechny ženy té doby. V jeho rodině žili bratři a sestry, tedy příbuzní, bratrance a sestřenice, velká rodina spjatá silnými pokrevními svazky, jak tomu bylo na Východě. Na druhou stranu ho předchází slavná pověst: možná prorok schopný uzdravovat. První reakcí je údiv a obdiv: je to dobrý kazatel, má autoritu, jeho slova jsou úderná a obsahují bohatou moudrost. Vystává otázka: Odkud? Odpovědi může být přilnutí k Ježíši ve víře, uznání, že v něm působí Duch Svatý (srv. Mk 1,10; 3,29–30); nebo odmítnutí Ježíše, připsání jeho moci při hlásání Slova a konání zázraků ďáblu (srv. Mk 3,22).

Ani ty skupiny a komunity židovských věřících u břehů Jordánu a Mrtvého moře v Judské poušti, čekající na den Páně, mužů oddaných četbě Písma svatého, bdění a modlitbám, nic nerozpoznaly. Domnívali se, že Boží slovo doslova drží v rukou, a nepoznali čas Božího navštívení! Pohoršují se nad ním (σκανδαλίζω = přivést k pádu). Na jedné straně je příliš lidský, na druhé straně dělá takové věci! Jsou pyšní na to, že Ježíše znají lidsky, „podle těla“ (2Kor 5,16), ale ve skutečnosti sami sobě brání, aby ho skutečně poznali.

Boží volání a pomazání Duchem Svatým Ježíše přiměly stát se potulným kazatelem přicházejícího Království a začít svou službu v Galileji, v zemi, kde vyrůstal (srv. *Mk* 1,14–15). Žije podivuhodně v malé skupince učedníků, mužů i žen, kterým se věnuje. Dnes by jej někteří označili třeba i nelichotivým přízviskem, protože jednal nepředvídavě. Je třeba počítat s tím, že Ježíšova cesta čeká každého, kdo dostal od Boha dar, třeba jen drobek prorocství: stává se těžko snesitelným. Objeví se zástupy těch, kteří budou z předběžné opatrnosti prosazovat přesvědčení, že je lepší mu nevěřit. Ježíš žasne nad jejich nedostatkem víry (ἀπιστία = nevěra; nevěrnost, věrolomnost). A přesto zůstává pevný: věrně pokračuje ve svém poslání v poslušnosti tomu, kdo ho poslal, jde jinam, stále káže a koná dobro. Bez přijetí víry však Ježíš nemůže ani obracet, ani uzdravovat, ba ani konat dobro.

Mnozí si řeknou: Je na tom snad něco špatného, když sami hledáme cestu k vnitřní vyrovnanosti, soustředění a štěstí? Bezpečné struktury náboženské autority nebo hlubšího poznání (gnóze dnešních dnů), přece nabízejí větší jistotu a klid než nejistá cesta Božích tajemství. Je možné, rozumné, praktické opřít se o osobní přítomnost Krista, k němuž se obracíme vírou a necháme se vést důvěrou? Přiznejme si: Ježíš kráčí někdy příliš daleko před námi, není s ním snadné držet krok, kráčí příliš rychle, vidí příliš daleko. Především se opírá o svobodný přístup k Otci i lidem (παρηγοία), otevřenost, odvahu říkat to, co jiní neříkali, odvážit se myslet si to, co si jiní nemysleli, a při tom všem zůstat člověkem, velmi člověkem, příliš člověkem! Ježíš nekontempluje svět a sebe, aby se do něj pohroužil, ale aby se pro něj obětoval, zřekl sám sebe, vzal na sebe bezmocnost světa v sobě samém a přinesl jej k proměně.

Ježíš kázal věci přicházející blízké budoucnosti, kterou viděl jako milostiplné prolínání Božího vstupování do života lidí a svobody člověka nechat se proměnit. Opouští systém a v každém objevuje dítě, osobu, ženu, muže, obraz Boží. Povšimněme si rozdílu: Lukáš uvádí texty, které Ježíš předčítá (srv. *Lk* 4,16–30), Marek reakci shromáždění, které ho vyslechlo. Oba dva rozměry jsou důležité: Ježíšova slova a jeho odezva v nás. Člověk, který dovolí Pánu vstoupit, jej přestává vnímat vně, Bůh vstupuje doslova dovnitř jeho srdce, a to s sebou přináší nárok vztahu. Zdánlivě „slunce zhasne a nebe se svine jako svitek“ (*Zj* 6,15) – člověk již nemůže číst, kategorizovat a analyzovat svou „knihu života“ a začíná spíše vidět Božíma očima. Tento nárok vztahu vylučuje jakékoli technické vnímání spirituality a je někdy natolik zatěžující, že je jednodušší na Ježíše poštovat veřejné mínění zpracované sítí agitace, propagandy, zlé vůle, nenávisti, tekuté zloby. Ježíše ani nemusejí nařknout z hereze, bláznovství nebo ze spojení se samotným ďáblem, což se děje na jiných místech evangelia, stačí obyčejné pohoršení nad jeho „pouhým lidstvím“.

I my sami často stojíme před zpochybněním své vlastní hodnoty nebo hodnoty nejbližších, která prochází sítím někdy až nepochopitelné obyčejnosti a opakovaných lidských kazů a pádů. Člověk se nechává ztvárňovat nejdříve tím, jak

přijímá svět a včleňuje se do něj; chce zapadnout, někam patřit, nechat se vést; bojuje, pracuje, uplatňuje sebe, sny, plány: zkrátka upevňuje své vlastní já. Pak ale přichází moment zpochybnění všeho předešlého, ať už v jakékoli podobě (ke každému Pán takto přichází zcela osobně). Je to milost, kterou Pán dává, aby člověk našel smysl své svobody. Tento nárok může člověka úplně znehybnit. Stojí před dovršením svého života, musí učinit krok do neznáma a vytrvat. Doposud sledoval směřování a pohyb, nyní stojí, snad dokonce zdánlivě stagnuje, před vytouženou pointou, která se však nemůže zrodit přirozeným způsobem (srv. *Jan 1,13*): stojí před otřesem konečnosti a bezmoci.

Duchovní učitelé, kteří nám nabízejí zmírnění našich úzkostí, ukonejšení z našich stresů, opomíjejí jedno: otřesení nás neoslabuje, ale obnažuje nové zdroje síly. Je to „tajemství otřásání“, jež je denním chlebem toho, kdo dovolil Pánu vstoupit důvěrně do svého života (srv. *Zj 6,12*). Je to tajemství svobody Ducha, který v době „zemětřesení“ může uspořádat náš život opět a opět nově. Děkujeme Pánu, pokud jsme tuto milost zakusili, byť by byla náročná! Svatý Ignác dává útěšnou radu: po tajemném otřesu nitra vždy – bez výjimky vždy – přijde ještě tajemnější hlubina radostné důvěrnosti s Pánem. Na to nesmíme zapomínat.

Dar takto „otřesené“ a v důvěrnosti s Pánem posilněné víry přivádí k novému pojetí odpovědnosti za svět a svobodnější pobyt člověka v něm. Je to svoboda kříže.

15. neděle v mezidobí

Jako by neměl hlas tam, kde jej nechtějí slyšet

Když je prorok odmítnut doma, svými (srv. *Mk 6,4*), nezbyvá mu než odejít a hledat si jiné posluchače. Tak to dělali starozákonní proroci, kteří dokonce odcházeli pobývat mezi nežidovské národy. Obraceli se k nim Božím slovem a působením Ducha přinášejícím dobro (srv. *1Král 17, 2Král 5*). Ježíš sám nemůže dělat nic jiného. On – vtělené Slovo – jakoby neměl hlas tam, kde jej nechtějí slyšet. Proč? Žádné slovo nemá váhu samo o sobě, ale jen ve spojení se svým obsahem. Tím není jen pouhý význam slova, ale doslova *srdce* sdělení, kterým je nakonec Ježíš sám. Slovo volá po slovu, Srdce nemůže být bez srdce. Živé Ježíšovo pozvání slyší ti, kdo k němu lnou srdcem; prorocké slovo zaslechnou ti, kdo jsou ochotni v obyčejném člověku, přes jeho chyby, zahlédnout Boží povolání, které mu dává nevyvratitelnou důstojnost. A „kdo přijme proroka, protože je prorok, dostane odměnu jako prorok“ (*Mt 10,41*), to znamená, sám se stane prorokem čili svědkem živého Boha. Proč se Ježíš rozhodl rozšířit svou *službu slova* na Dvanáct, na skupinku nejbližších? Jistě proto, aby je zapojil do svého poslání, aby v něm jednou mohli pokračovat sami; také proto, aby si vzal nějaký čas, kdy nebude pracovat veřejně a pro veřejnost, zůstane stranou, a bude tak moci znovu promýšlet, co svým mluvením a prací vzbuzuje. Hlavním důvodem je však nezměrná důvěra v člověka, i navzdory chvění Božího Srdce o to, jak člověk nakonec naloží se svou nedotknutelnou svobodou. Tato obrovská Boží důvěra je potom v křestní liturgii vyjádřena jako kněžské, královské a prorocké pomazání každého křesťana. Každý křesťan se má stát pravým prorokem: tím, jehož slovo má skutečnou váhu.

Proto je Ježíš posílá na misii do galilejských vesnic s úkolem hlásat poselství: to, co hlásal on sám: „Naplnil se čas a přiblížilo se Boží království; čiňte pokání a věřte evangeliu.“ (*Mk 1,15*) Boží království je uskutečněním dokonalosti stvoření Boha Otce. Otec vdechl přirozenému stvoření, přirozenému pořádku svůj dech, dech Života; a přesto spravedlivý člověk, stvořený na podobu věčného Slova, netvoří ještě dokonalost stvoření. Tu tvoří člověk-Bůh, zbožštěný člověk, Slovo, které se stalo Tělem. Ježíš svěřuje apoštolům stejné poslání, jaké má on, proto, že si přeje, aby se všichni lidé stali Božími syny – těmi, kteří vtělují Slovo.

Posílá je *po dvou*. Poslání je společné, ne individualistické, tak jako slovo musí být jak vysloveno jedním, tak slyšeno, přijato druhým, aby bylo skutečným slovem. Být ve dvou znamená zároveň spoléhat se na druhé: je to slovo stejné důvěry, jež v nás vkládá Bůh sám.

Apoštolské slovo, jejich poslání, musí nejdříve projít formací, zkouškou, vnitřním růstem, jež z poslaných činí spolupracovníky, aby jejich slovo „nebylo shledáno

lehkým“ (srv. *Dan 5,27*). Životní styl poslaných Kristem má svou náročnost. Tak jako Slovo není možné oddělit od Syna, tak ani evangelium není možné oddělit od křesťana. Slovo je na prvním místě určeno jemu samému. Autorita proroka závisí na souladu mezi tím, co říká, a tím, co žije. Mohl by být jinak důvěryhodný? Stal by se pohoršením. Pro Ježíše je svědectví života rozhodující. Je více než svědectví slova, protože Ježíšovo Slovo je Čin. Naše slova a činy jsou leckdy oddělené, avšak stále usilujeme o to, abychom dozráli do této božské jednoty slova-činu. Někdy vkládáme více důvěru v „reklamu“ svého jednání, v nadprodukcí slov nežli ve skrytost života v Bohu, a tehdy výsledkem bývá neplodnost slov bez zjevného účinku anebo s účinkem jen zdánlivým a prchavým.

Když se však snažíme naleznout nové obsahy Ježíšova slova, přetlumočit je do svého jednání nebo zbavit se více slovního haraburdí, můžeme se spolehnout na povzbudivou pravdu, že je to především Boží slovo, které interpretuje náš život. Boží slovo překračuje naše ruptury a je schopno náš život skutečně změnit, jestliže mu popřejeme sluchu a důvěry: právě proto, že i když naše slovo není činem, evangelium, plné Ducha, takové je. Má reálnou uzdravující a proměňující moc, kterou Ježíš – vlastně šokujícím způsobem – svěruje apoštolům, a to už tehdy, když ještě takoví zdaleka nejsou. A přesto z nich činí nové proroky evangelia.

Když se tedy místo praktikismu (našeho vlastního úsilí, jak spojit slovo a čin) stane naším životním stylem Ježíšův styl, jak jej v syrovosti nabízí v dnešním evangeliu apoštolům, začneme žít opravdovou praktičností: umění žít. Naše slovo začne vrůstat do Slova samotného, a to dodá našemu konání věrohodnost. Tento životní styl se projevuje v radikalitě odolávat (zejména vlastnímu egu) a v kráse odhalovat (skutečné Boží království mezi námi).

Tento životní styl je jakostí garantovanou křížem. Proto také neúspěch je pro křesťana leckdy potvrzením dobré cesty: očisťuje od jalovosti. Rozhodující totiž není řeč o Bohu, byť i dobře zpracovaná, která se však může stát izolovaným slovem nebo izolovaným činem, ale rozhodující je žít, a to nejen žít v Ježíšově „stylu“, ale žít v jeho Srdci. Jak? Prostě být lidmi, kteří čekají na jeho příchod v tolika různých podobách. Ježíš je *Bůh a člověk* mezi námi. On je zdrojem života. A žít v jeho Srdci znamená dávat důvěru a vkládat naději, pomáhat mužům a ženám chodit, vstávat, uzdravovat, žádat všechny, aby pochopili, že jen láska zachraňuje a že smrt nemá poslední slovo. Ježíšovo poslání apoštoly neproměnilo v bojovníky ani propagandisty evangelia, ale ukovalo z nich *svědky* evangelia, muže a ženy schopné učinit evangelium vládcem nad sebou. „Hospodinův vyslanec není ani tak ten, kdo mluví inspirovaná slova, ale ten, kdo zná Hospodinovy cesty.“ (*Didaché 11,8*) Častěji se modleme: Pane, učiň mě pravým prorokem svého evangelia, skutečným svědkem svých cest! Daruj mi milost, aby slova mé modlitby i činy mého života nacházely jedinou potřebnou jednotu: zakotvení ve tvém Srdci! Učiň, aby můj život byl životem v souladu s životem tvým. Toužím mít svobodu tvé slovo přijmout a nechat jej přinášet plody tak, jak si přeješ ty sám!

16. neděle v mezidobí

Opuštěný dobrý pastýř

Učedníci, kteří se vrátili ze své první vážné misie, si zaslouží označení *apoštol* (ἀπόστολος = apoštol; misionář; posel; vyslanec). Nevydali se na cestu ze své vůle, byli jí pověřeni. Nepřinášeli sebe, nesli jiného. A vracejí se k tomu, kdo je poslal a koho nesli druhým. Krásný hovor, který s nimi Ježíš vedl, nebyl o ničem jiném než o Kristu, který je čekal v těch, ke kterým je on poslal. Začali poznávat, jak byl vlastně s nimi. Základem misie je Ježíšovo působení jejich prostřednictvím (nikoli jejich vlastní „šikovnost“). Zároveň si jej začali uvědomovat ve tvářích druhých lidí. „Tenká červená linie“ apoštolského úspěchu a neúspěchu prochází tím, zda je apoštol schopen vidět osobní tvář (srdce) člověka. Jestliže ano, potom je schopen ohlašovat přicházející Boží království způsobem, jímž přijímal druhé sám Ježíš, jak s nimi hovořil, dodával odvahy, probouzel víru, jak spolu s nimi doufal, učil je žít ve svobodě, nesl bolesti, nepodléhal pokušiteli.

Chvíli setrvejme v pohledu na apoštoly, ale ještě více na Ježíše, jak jim naslouchá, jak vnímá, co prožili a zakusili v misii. Mladí jezuitští novicové mají podobnou zkušenost během takzvaného experimentu měsíční pouti, kdy bez peněz a bez možnosti prozradit, že jsou řeholníky, putují na některé poutní místo, zcela odkázáni na Boží prozřetelnost.

Někdy si v našich hovorech, kdy si posteskneme nebo ponaučíme, všimneme celkové atmosféry: chceme více hovořit, nebo více vnímat toho, kdo nám naslouchá? Pak si musí každý z nás přeložit do životní zkušenosti ono Ježíšovo vyzvání: „Pojďte i vy někde na opuštěné místo a trochu si odpočíte.“ Odpočinek se definuje jako *být s Ním*. Nepodceňujme ony chvíle důvěrnosti! Proč s ním? Synem Božím? Abychom s ním sdíleli modlitbu k Otci, abychom prohloubili své povolání a poslání, abychom si odpočinuli. Je to pozvání plné něhy, péče o učedníky. Ježíš dobře ví, co je jeho poslání, zvláště nyní, kdy se Jan Křtitel s násilnou smrtí, kterou utrpěl, stává jeho předchůdcem i předobrazem jeho budoucnosti.

Tím spíše apoštoly zve na „opuštěné místo“, kde se z rozvibrovaných zážitků dne a třeba i velmi dobře splněných povinností zaměří opět na podstatu: k čemu toto vše slouží a kam to směřuje? I když se nemáme nechat prací zahltit, máme pro Krista také pracovat. Práce zde může znamenat také ono hluboké zastavení: vážně se v modlitbě zabývat celou svou osobou. Nejhlubší prací v tomto smyslu, která již sama o sobě je apoštolským úsilím, jež má misijní plody, je zpytování vlastního srdce. To je smysl Ježíšova pozvání apoštolů na „opuštěné místo“, kterým je naše vlastní srdce.

Klademe si otázku, kde je naše srdce opuštěné od milosti? Kde se mu nedostává Božího Ducha, zatímco je příliš zahlceno nejrůznějšími jinými „duchy“? Umíme prosit o milost, abychom tato „opuštěná místa“ svého života rozpoznali, a prosit pak, aby tato prázdná místa zaplnil balzám Ježíšova Ducha, jeho Hořící Krev? Jakmile si osvojíme tuto praxi, brzy zjistíme, že budeme umět také rychleji rozlišovat. Ježíš dobře ví, že žijeme ve světě, v němž nezbytně máme v náruči spoustu věcí a nemůžeme nemít. Avšak podstatné je, na co se zaměřuje naše pozornost. Jestliže v každodenním běhu ošetřujeme spoustu detailů, a přesto se naše vnitřní pozornost zaměřuje na Krista, potom roste ryzost a čistota našeho života.

Každý z nás je vystaven pokušení útěků – zaměřování pozornosti na tu spoustu (i dobrých) věcí, které držíme ve své náruči. Existuje však soucit Kristova Srdce s tímto světem. Jeho soucit vyjadřuje onen výraz „bylo mu jich líto“. Český překlad nevyjadřuje dostatečně radikalitu a hloubku toho, čím Ježíšovo Srdce žije: byl nad nimi hluboce pohnut; byl vůči nim pohnut niterným soucitem. Výraz *σπλάγχνον* ukazuje na útroby, ledví; chvění srdce, náklonost, srdečné slitování. Ježíš je dojat a znovu prožívá Mojžíšův soucit, když vidí svůj lid bez pastýře (srv. *Nm* 27,17), a soucit proroků, kteří trpí, když vidí Boží lid rozptýlený a utlačovaný špatnými pastýři (srv. *1Král* 22,17; *Ez* 34,5; *Žl* 10,3–12).

Ježíš ze sebe činí *dobrého pastýře* (srv. *Jan* 10,11.14) tohoto zástupu. Dodejme: *opuštěného*. Poslouchá a dělá to, co po něm chce Bůh, jeho Otec, aby dělal v jeho jménu jako Syn poslaný na svět. Ježíš tedy čte hlad těchto lidí, hlad, kterého si možná nejsou plně vědomi, hlad po Slově: chtějí, aby Ježíš učil, tedy *mluvil k nim Slovo*, jak říká Marek na jiném místě (srv. *Mk* 2,2; 4,33). Rozhodující je, že Ježíš je přítomen a mluví, protože je Slovo Boží (srv. *Jan* 1,1.14). Ježíš to dělá dlouho, jako by nesl jařmo, jeho milosrdenství, které ho nutí k tomuto soucitu, k této námaze, k tomuto slovu adresovanému těm, kdo v něm vzbuzují pocity něhy. Milosrdenství, které zabraňuje Božím trestům vstupovat do lidských životů. A milosrdenství, které dává člověku stravu: Slovo, které krmí lidské duše, Slovo, bez něhož je lidské srdce nepokojné, Slovo, které činí člověka blahoslaveným čili skutečně a hluboce šťastným. Předtím, než Ježíš dává chléb, dává Slovo, aby nasýtil muže a ženy, kteří ho následují. Brzy však dá také chléb, protože jeho něha se netýká jen jejich žízně po Slově, ale také jejich hladu po chlebu: Slovo se stalo Tělem.

17. neděle v mezidobí

Umět bdít a správně číst znamení ve svém životě

Kdybychom pokračovali ve čtení Markova evangelia, které jsme četli v posledních nedělích, přišla by na řadu krásná scéna rozmnožení chlebů (Mk 6,35–44). V liturgii se tomuto tématu budeme věnovat mnohem podrobněji: pět nedělí po sobě budeme číst kapitolu Jan 6, Ježíšovu eucharistickou řeč.

K tomu nejdříve úvodní poznámka. Téma *chleba života* je se vši pravděpodobností pasáží přidanou později. Křesťanskému společenství kolem apoštola Jana nabídlo souvislou katechezi o eucharistii. Nezapomeňme, že ve čtvrtém evangeliu chybí vyprávění o ustanovení eucharistie a večeře Páně je zdůrazněna jinou optikou: skrze scénu mytí nohou (Jan 13,1–17).

O události rozmnožení chlebů máme šest svědectví. Matouš a Marek zachovali dvě tradice tohoto *zázraku*. Církev je přijala jako proroctví o daru eucharistického chleba, který Ježíš věnoval učedníkům večer, kdy byl vydán na smrt. Čtvrté evangelium o něm smýšlí ještě hlouběji: není jen prorockým slovem, divem (τέρας), nýbrž *znaméním* (σημεῖον) ohlašujícím dar Těla a Krve, celého Ježíšova života.

Ježíš se nachází v Galileji, u Tiberiadského jezera, když se rozhodne širokou zátoku přeplout na druhý břeh, rovněž na západní straně jezera, snad aby vyhledal místo odpočinku a modlitby. Následuje ho však *velký zástup* a evangelista nám hned uvádí důvod: Ježíš vykonal mnoho znamení na nemocných, jeho působení a kázání vzbuzuje údiv a zvědavost. Zdá se tedy, že je to hodina úspěchu pro toho, kdo se rozhodne vystoupit na horu, jako to udělal Mojžíš při příležitosti slavení smlouvy mezi Bohem a jeho lidem. Výslovně je také uvedena časová informace: „Blížila se Pascha, svátek Židů.“ Byla to tedy *hodina bdění* (podobně jako hodina ustanovení eucharistie), a skutečně znamení, které Ježíš vykoná, bude znamením křesťanské Paschy *par excellence*. Jsou zde dvě důležitá slova, která nám pomáhají křesťanskou Paschu hlouběji uchopit: *znamení a bdění*.

Ježíš sedí nahoře a má před sebou velký zástup, na který se dívá: je to čekající zástup! A zde se svobodně a dobrovolně ujímá iniciativy, aby dal *znamení*. Vykona gesto, které vypovídá o lásce Boha, který miluje lidstvo natolik, že mu dává svého Syna jako dar (srv. Jan 3,16). Zavolá k sobě učedníka Filipa a ptá se ho, kde nakoupit chleba, aby se lidé nasýtli. Ježíš ve skutečnosti ví, co se chystá vykonat, protože jeho záměr je plodem jeho společenství s myšlenkami Boha, kterého nazývá *Otcem*. Filip naproti tomu provádí výpočty, aby zjistil, kolik by stálo nakoupit chleba pro tolik lidí, a Ondřej upozorňuje, že pět ječných chlebů a dvě ryby, které s sebou přinesl jeden chlapec, by naprosto nestačily.

Všimněme si jednoho detailu: Ježíš sám rozdělil (διέδωκεν) chléb sedícím. Je to on, Kristus Pán, kdo dává, rozdává. A právě na základě tohoto činu, který se rozhodl vykonat sám osobně, bude moci říci: „Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe. Kdo bude jíst tento chléb, bude žít navěky. A chléb, který já dám, je mé tělo, obětované za život světa.“ (Jan 6,51) Ježíš se tak jeví jako *prorok eschatologických časů*. Je více než Elizeus, který rozmnožil ječné chleby (srv. 2Král 4,42–44). Nejenže ukojí hlad, potřebu jíst, aby člověk mohl žít, ale daruje své tělo, miluje své vlastní až do konce (srv. Jan 13,1).

Vyprávění o tomto *znamení* někdy vede k nedorozumění. Ježíš ví, co vše k životu potřebujeme. Modlíme se denně: chléb náš vezdejší dej nám dnes. Ale je ještě něčím víc: Mesiášem, tím, kdo obnovuje a v nebyvalé plnosti překonává viditelná znamení, která působil sám Bůh při východu z Egypta a na poušti. Ježíš není snílkem utíkajícím do snění v samotě. Je uprostřed námah o lidské živobytí. Ale zároveň ukazuje na něco víc. Proto je chléb spojen s Chlebem, jeho pravým Tělem a Krví. Chléb je pro člověka nutností: sytí přirozenou potřebu žít. Kristus – chléb je také tím, co Bůh dává každému stvoření (srv. Žl 136,25), a nad pomyšlení sytí jinou potřebu, kterou člověk někdy paradoxně vytěšňuje: touhu po nesmrtelnosti. Eucharistie bývá nazývána lékem nesmrtelnosti. V Ježíšově gestu je naplnění potřeby člověka žít v plnosti.

První slovo – *znamení* – hovoří tedy o Boží lásce, lásce bezúplatné a přebohaté, nadměrné, která nežádá protislužbu, ale pouze přijetí a díkůvzdání. Jaká hojnost sdíleného chleba! Tolik zbylo: Co to znamená? V Pánově společenství bude vždy existovat eucharistický chléb, který je třeba pečlivě a starostlivě uchovávat, a to zejména v živém svatostánku našich vlastních srdcí.

Zde přichází ke slovu druhý pojem: *bdění*. Bdít neznamená napětí vůle ani „produkci“ dobrých skutků. Bdělý člověk se může dokonce bez obav ponořit do tvrdého spánku (srv. Mk 4,38). Bdít v první řadě znamená dobře vidět. Abychom zahlédli Ježíšovo znamení a dovedli jej správně ohodnotit, musíme očistovat svůj pohled. Jedině skrze chápání eucharistie Petrovi a ostatním učedníkům dochází, kdo Kristus skutečně je: pro Židy je synem Josefovým, pro ně je Syn Boží, *ten, který Jest*, Jahve, který sestoupil z nebe jako Otcův vyslanec (srv. Jan 6,57). Je Svatý Boží (srv. Jan 6,69).

Tam, kde apoštolové slyší Ježíšova slova jako dobře míněné rady, ze kterých mohou čerpat a měnit svůj život, Jidášova ješitnost stejná slova vnímá jako urážku a cenzuru vlastního ega. Vnímat Ježíše jako krále na způsob králů, mocných tohoto světa, by znamenalo popřít poslání, které přijal od Otce. Přece nechce přijmout logiku a záměry knížete tohoto světa, Satana. Ježíš je židovský král a takovým bude prohlášen na kříži podle titulu, který mu Pilát nechá vztyčit na hlavu (srv. Jan 19,19); je však ukřižovaným králem, ve slabosti muže bolestí, obětí nenávisti světa, solidárním s pronásledovanými, utlačovanými, chudými, zavrženými dějinami. Velký zástup tedy Ježíše, za kterým šel, chápal špatně. Vykládal si ho podle sebe. Chtěl jej využívat podle svých vlastních tužeb a projekcí. Byl neochoten přijmout

proroka a Mesiáše odpovídajícího Božímu plánu. Je příznačné, že Jan poznamenává, že se ho chtěli zmocnit, aby ho učinili králem. Co to v sobě obnáší? Redukci na předmět, modlu utvářenou podle našich tužeb. Chtěli Mesiáše se světským programem. Ježíš to však odmítá, protože ví, že moc, kterou mu chtějí dát, není tou pravou mocí, kterou mu udělil Otec. Stejně jako na poušti utíkal před pokušením moci (srv. *Mk 1,12–13; Mt 4,1–11; Lk 4,1–13*), skrývá se do samoty hory, utíká před zástupy, které ho oslavují, a dešifruje okamžitě iluzi zdánlivého úspěchu. Po ní netouží! Ani ji nepřijímá! Svěřuje se Otci a svěří mu i onen zástup a učedníky, kteří nepochopili ani jeho gesto, ani jeho záměr.

Tyto zázraky rozmnožení chleba jsou znameními, která nás mají dovést ke správnému výkladu, co vlastně znamenají, správnému vidění a přesnému zaslechnutí Boží řeči v nich: to ale získáváme jedině v *hodině bdění*, v té hodině, kdy se setkávají proroctví se znamením a stávají se nejhlubším děním, realitou, která již neodkazuje na jinou skutečnost, ale která sama uvádí člověka do jediného Jest: skrze paschální dění se člověk *stává*. Proto je potřebné, aby uměl bdít a správně číst znamení ve svém životě. Pokračování příběhu, který uslyšíme v následujících nedělích, nám prostřednictvím dlouhé Ježíšovy řeči odhalí, že ten, kdo dal chléb v hojnosti, je ve skutečnosti sám Chlebem, který Bůh dal lidstvu pro plnost jeho života.

18. neděle v mezidobí

Uznat prvenství milosti

Co je více? Dar, nebo dárce? Chléb pro věčný život je darem, ale zároveň darem, v němž je dárce. Chléb – to je On sám dovršený a vyhlížející nás. Jistě, je to velký div: rozmnožit chleby. Velký div: učinit z chleba své tělo. Ještě větší „zázrak“ je možná v tom, že se nám dar stane dárce. Že jsme proměněni my sami. Není pouhým Ježíšovým darem, je to sám Ježíš, který se nám dává. Odevzdává se, vydává se nám, svěruje nám celou svou osobu. A s ní i to, co je Ježíš nyní. Oslavený. Ale i ten Ježíš, který byl na okraji, odstrčený a odstrkovaný, kdesi se „zapadáková“, Galileje pohanské, vyhnanec nepřátelsky naladěného Egypta. Ježíš, ano, Ježíš sám, člověk, syn Marie a Josefa z Nazareta, je ve skutečnosti Božím slovem a jako takový je pokrmem, chlebem pro náš život jako věřících v něj.

Ježíš odmítl potlesk zástupu. Nepřišel, aby se postavil do světla reflektorů. Naopak, vyhledal samotu na hoře (*Jan 6, 14–15*). Zanechal na chvíli napospas učedníky, kteří se pachtili na lodi. Chtěli se vrátit na druhou stranu moře, směrem ke Kafarnau (*Jan 6, 16–17*). Byla však již noc a na jezeře se rozpoutala silná bouře. V této obtížné situaci učedníci spatřili Ježíše, jak kráčí po vodách jezera a blíží se k nim, a zmocnil se jich strach. On však říká ono slavné prohlášení, že jako první z lidí vyslechl Mojžíš u hořícího keře. „Já jsem (Εγώ ειμι), nebojte se!“ Bůh promlouvá ne kvůli soustředěnosti v samotě na pouhou odloučenost, ne kvůli koncentraci na naše vědomí, nýbrž v hořícím srdci. Nechce osamocení, chce blízkost. A přistává s nimi na suchu a vstupuje do Kafarna (srv. *Jan 6, 18–21*).

A hle, *druhý den* (*Jan 6, 22*) se zástup, který se nasytil chlebem, zázračně rozmnoženým, vydává po jeho stopách, dohání ho, střídavě v několika lodích překonává jezero a uctivě se ho ptá: *Rabbi*, učiteli, kdy jsi sem přišel? (*Jan 6, 22*). Ježíš prohlédl nejhlubší důvod tohoto v konci zbloudilého hledání. Je hledání, které nenasycuje. Je neplodné. (2. čtení) Dokonce ani dobrý pastýř nasytit nemůže. Znal jejich srdce. Proto neodpovídá na povrchní zvědavost, plytkou všetečnost. Odhalil důvody jejich vlezlosti. Nenaskočil na jejich notu, obnažuje, jak je jejich slabě zakrývaný postoj nedostatečný, dvojznačný a zavádějící: **Nehledáte znamení, nýbrž atrakci**, která okrádá člověka o tajemství. Zažili nasycení, ale nepochopili, že dar chleba je Ježíš sám. A život není v daru, ale v dárce.

Po tomto poodhalení dvou světů, pohledu z Boží strany, a ulpělých konzumních stereotypů z naší strany, Ježíš promlouvá nezakrytě: Je pokrm, který život kazí, a je pokrm, který životu směřujícímu k smrti vlévá věčnost. Je požehnaný, nese v sobě schopnost rodit dovršení. A člověk se má rozhodnout, ne stále chodit kolem horké kaše. Jistě, máme pracovat a vydělávat si chléb vezdejší (*Mt 6, 11; Lk 11, 3*).

Nepohrdá hmotným, tělesným. Nemám jím pohrdat! (Dt 8,3; Mt 4,4). Izrael si vždy uchoval v paměti zkušenost svého putování na poušti. (1. čtení) Zůstává však v něm pro nás odraz? Odkazování? Je pro nás znamením? Způsobem užívání všech pozemských věcí máme v nich stvrdit **pečeť, jíž do každé věci vtiskl Bůh své znamení**. Tato pečeť ukazuje, co je pravé a co je liché. Objevujeme přece „obraz neviditelného Boha“ (Kol 1,15), tvář jeho slávy, slovo a vyprávění, které vypovídá o pravém a jediném Bohu (Jan 1,18).

A přece se našel v zástupu slepců někdo, kdo se zeptal. Jak to můžeme učinit? **Co máme udělat? Odpověď je překvapující: Ne činem, aktivitou. Ale ne-činem. Ne-akcí. Ne-aktivitou.** Ne tím, čemu přisuzujeme důležitost my sami. Víra ve svém počátku není konkrétnost (vím, co mám dělat), nýbrž přilnutí, svěření se, odevzdání, v němž se konkrétnost, praktičnost rodí tím, že vtiskuje pečeť do všeho, co již pečeť má. My však ji vtiskujeme z druhé strany. Hledáme, jak naše zapadne do Božího. V tom spočívá rozdíl mezi křesťanským a nekřesťanským: v srdci života věřícího není zákon, ale víra. Nelze to dost často opakovat a nezapomínejme, že první jméno, které bylo Ježíšovým učedníkům v Novém zákoně po vzkříšení dáno, bylo *věřící* (οἱ πιστεύοντες) (Sk 2,44; 4,32). Víra dělá křesťany, formuje křesťany, zachraňuje křesťany. Je však třeba dobře pochopit tuto ústřední pravdu: víra není intelektuální, gnostický akt, ale je to životní přilnutí k Ježíši Kristu, je to bytí, které ho následuje, zapojení do jeho života. Tímto způsobem jsou smeteny intelektuální protiklady mezi vírou a činem-prací, mezi kontemplací a činem. Potíž nastává, když se kontemplace stane vlastně gnosticky pojatou prací, konzumní atrakcí, událostí, která tíhne k tomu, aby se dostala pod reflektory zájmů. Práce křesťana spočívá ve víře, spočívá v přijetí daru víry, aby se stala jeho vlastní odpovědností, jeho vlastní prací, jeho vlastním zápasem, jeho vlastní péčí. Ano, tato přípravná, asketická součást patří k naší životní cestě. **Jedině tak lze uznat prvenství milosti. Že je důležitá, avšak ne tak, jak se domníváme.**

Nakonec milost je milostí Pánovy bezplatné a stále se bránící lásky, která je darem, jenž je třeba přijmout s duchem úžasu a díků, neboť je schopna v hloubi srdce vyvolat odpovědnost a touhu odpovědět na dar, respektive na Dárce. **Věřit v Ježíše Krista, Božího vyslance na světě, znamená být tam, kde je on** (Jan 12,26; 14,3; 17,24), **sdílet s ním stejný život, „kamkoli jde Beránek“** (Zj 14,4). Následovníky jsou ti, kdo krácejí životem (οἱ ἀκολουθοῦντες) radikálně, „kamkoli se ubírá“ (ὅπου ἂν ὑπάγῃ). Takto „věřící“ myslí stejně jako on. Myslí na dovršení, jeho přícházení a příchod ve slávě. Proto přijímáme eucharistii, abychom milovali až do konce. Jako Beránek své – kteří jsou ve světě – „miloval až do konce (εἰς τέλος ἡγάπησεν αὐτούς).“ (Jan 13,1). A to „jen“ komentovat našimi rozjímáními nestačí.

Nebo chceme ve skutečnosti Ježíšova slova stále jen komentovat? Můžeme je přijmout jinak než v adoraci? **Adoraci eucharistie lze chápat různě. Je také hranicí naší neschopnosti hranice tajemství překročit.** Je upomínkou nepřekročitelnosti. *Semper maior*. A kde se táhne dělítko našeho pochopení a nedostižnosti tajemství? V milosti slova vysloveného a slyšeného a přijetí toho, kdo

hovoří. Kdy padá propast mezi osobou a dílem, hovořícím a slovem, žijícím a krásou, plností a celistvostí života. Kdy otevře vrata definitivního milostivého léta a přijde ve slávě. Takto si osvojujeme pokrm pro věčný život podle Ježíšova příslibu: „Já jsem chléb života! Kdo přichází ke mně, nebude nikdy hladovět, a kdo věří ve mne, nebude nikdy žíznit.“ (Jan 6,35). A tak nám eucharistie odkrývá i náš křest v příslibu, který Ježíš dal samařské ženě: „Kdo se však napije vody, kterou mu já dám, nebude žíznit navěky, ale voda, kterou mu dám já, stane se v něm pramenem vody tryskající do života věčného.“ (Jan 4,14).

19. neděle v mezidobí

Nelze mít jistotu chleba bez blízkosti slova

Bez víry Ježíšova slova „Já jsem chléb, který sestoupil z nebe“ působí skandál. Způsobují závat, pokud je přijímáme s vírou, a zároveň nás šokují, případně pohoršují, pokud k Ježíši necítíme hlubokou a skrytou přitažlivost, kterou v nás vzbuzuje Bůh.

Ve skutečnosti však působí v srdci každého člověka skandál již ona samotná realita Ježíšova Těla obětovaného za život světa. To je totiž „kód nového stvoření“, vložený do srdce každého člověka jako základní volba jeho života (srv. Žl 1) – a doslova můžeme říci: když dojde na „lámání chleba“, tedy konkrétně nadefinovaný nárok vyjití ze sebe, potom vychází najevo, kam člověk ve skutečnosti tíhne a zda je schopen tato Ježíšova slova do svého života přijímat a postupně začleňovat.

Bez přitažlivosti k tajemství eucharistie, hluboké, uvnitř srdce skryté, kterou působí Bůh sám, a to i v srdcích mnohých, kteří se považují za „nevěřící“, Ježíšovo slovo, které v důsledku poukazuje na ono „lámání chleba“, probouzí otřes, ochromení, šok; to však může také znamenat již počátek víry (srv. *Duchovní cvičení*, č. 314). Ježíšovo slovo se nevnucuje ani nepodbízí. Staví nás před odpověď nesenou svobodou a láskou. Bůh Otec sám nám a celému světu tuto odpověď dává předem: ve své lásce odevzdává svého Syna.

Reakce věřících v Boha Abraháмова, Izákova a Jákobova, židů, je jen osvojenou rétorikou zformovanou náboženskými vůdci lidu, nepřátelskými vůči Ježíšovi. Kolikrát například čelíme bolestnému zjištění, že naši kněží se ozývají proti papeži Františkovi! V těchto kampaních, štváních a podněcováních nejde o slovíčka – a v době internetu každé slovo má o to větší závažnost, oč větší má dosah. Slovo poukazuje na výklad reality a předjímá čin. Vtělené Boží slovo – Ježíš nám přišlo ukázat výklad reality podle Otcova Srdce a učinit zásadní Čin – učinit nás účastnými jeho vlastního Těla a darovat nám boholidství. Naproti tomu slova nevěřících židů předjímají nenávist vedoucí k vraždě, likvidaci, nebo aspoň k ostrakizaci. Kde se však v nich toto nepřátelství bere? Jak to, že je tak silné, že jsou ochotní spojit se s okupanty, aby dosáhli svého: Ježíšova odsouzení a likvidace?

V jejich řeči je více než obvyklé reptání izraelského národa, v němž vzpomínka na „egyptský dostatek“ vyvolávala hněv vůči Mojžíšovi. „Je zde totiž někdo více než Mojžíš“ (srv. *Mt* 12,6.41–42). Ono první reptání spíše představovalo pohanskou mentalitu, zahleděnou do krásy a materie tohoto světa, v dnešní době ztělesněnou zbožšťováním dostatku a reptáním při sebemenším diskomfortu: pro ni je kříž nesmysl (srv. *1Kor* 2,23). Reptání židů v době Ježíše však paradoxně poukazuje na veliký dar vyvoleného národa: skutečnou citlivost vůči Božím tajemstvím, pro

kteřou je však kamenem úrazu nejhlubší Boží tajemství – tajemství Ježíšova probodeného Srdce, tajemství jeho boholidství: lámání chleba.

Nevíra těch, kteří byli určeni k víře, připomíná svou pustotou rozpraskaná okna kostelů v pohraničí. A zároveň je tato odmítnutá víra velmi aktivní, protože ji Boží tajemství, která vzdorovitě opustila, dráždí: rty i oči jsou potom blesky odporu. Hovoří z horečky záště. Ježíšovy výroky jsou pro uši takových posluchačů bláznivým, skandálním, neslýchaným tvrzením. Proto se ptají jeden druhého: jak se může tento člověk, Ježíš Nazaretský, který je skutečně jen člověkem, zjevovat jako člověk, který sestoupil z nebe, tedy přichází od Boha, je jím poslán? Jak může sám sebe nazývat chlebem, nazývat se pokrmem schopným zahnat hlad srdce? Jeho tvrzení jsou nepřijatelná, rouhavá, útočí na Boží svrchovanost (srv. Jan 5,18; 10,33). Ve skutečnosti to odhaluje jejich závist, protože nebyli schopni přijmout zásadní pravdu, kterou jim Ježíš nabízel: že musejí opustit své vlastní kategorie o Boží svrchovanosti, s jejichž pomocí ve skutečnosti chtějí pouze bez rizika zakonzervovat svůj zaběhaný „pozemský chléb“, a na druhou stranu že se oni sami mají stát účastnými onoho chleba sestupujícího z nebe a Ježíšova Těla. On přichází z nebe a dává chléb schopný dát světu život (srv. Jan 6,32–33) a později se s tímto chlebem sám ztotožňuje: „Já jsem chléb života; kdo přichází ke mně, nebude hladovět, a kdo věří ve mne, nebude žít.“ (Jan 6,35) V srdci každého jemně volá, aby „mu ve svém srdci dal více místa“ (srv. 2Kor 6,13) – aby mu dal srdce celé. A to se může stát kamenem úrazu (srv. 1Kor 2,23).

Ježíšova slova pro nás mají mít zásadní význam. Stejně jako vyvolený národ jsme také my, věřící, vystaveni rizikům módních stereotypů. Jak je poznat? Jak si uvědomit, že v srdci vlastně někdy reptáme vůči Ježíšovým tajemstvím? Vždyť jsou tak subtilní a těžko postižitelná! Nikdo z nás si ale nepřeje skončit tak, že slyší jen svůj vlastní hlas a má uši svého srdce zalité voskem vůči Božímu slovu. Chceme svým životem vytvořit skutečný Boží obraz, nikoli pouze autoportrét!

A přesto, aniž si to plně uvědomujeme, nás někdy Ježíšovo lidství, jeho tělo a krev, pohoršuje. Křehké stvořené tělo našich nejbližších je přece pozemské, jak může sestupovat z nebe? Víme přesně, kdo jsou! Známe dobře každý záhyb jejich chyb, jejich projevy známe nazpaměť. A co víc, těžší je nakonec přijmout křehké lidství sama sebe. Židé z tohoto nesporného pozorování jednoduše usoudili, že Ježíš se vydává za někoho, kým není. Pochází přece z oné malé galilejské vesnice, nikoli z nebe. I v nás samotných může zcela nenápadně působit určitá skepse, jakkoli se považujeme za horlivé věřící. Jak tuto skepsi objevit a důsledně vykořenit? Jak se stát skutečnými věřícími?

Co by se stalo, kdybychom vzali vážně jeho radu: Přestaňte reptat? Kolikrát za den se přistihneme, že podléháme negativnímu úsudku o sobě i o druhých? Kolikrát se už hned ráno probudíme s těžkým srdcem! Je možné „nemít“ negativní myšlenky? Těžko! Ačkoli jimi jen ztrácíme drahocenný čas, přesto poletují kolem uší a jejich přítomnost nemůžeme ovlivnit. Abychom dali odpověď, můžeme nejprve položit otázku: v jaké době se nyní nacházíme? Nacházíme se v éře naplnění proroctví – v

éře, která je více než doba, kdy Izraelité „jedli na poušti manu, a zemřeli“ (Jan 6,49): Kristovo zmrtvýchvstání se naplňuje na našem těle, lidství, celém člověku, v srdci. „Kdo vidí Syna, vidí Otce“ (srv. Jan 14,9). Jedná se tedy o kultivaci našeho vnitřního zraku, pohledu srdce, abychom byli schopni zahlédnout krásu působení Boha, který „činí všechno nové“ (Zj 21,5).

Uvažme znovu: „Nikdo nemůže přijít ke mně, jestliže ho nepřitáhne Otec, který mě poslal.“ Jinými slovy: „Necháte-li se obejmout, budete-li chtít vnímat působení Boha, budete-li přitahováni touto božskou mocí, přilnete ke mně tak jako já k vám.“ Můžeme se totiž *nechat přitáhnout*, a co víc, můžeme Otce volat, spěchat mu do náruče, aby nás k sobě přitáhl, jak slíbil. Bůh to v nás může dokázat, On převyšuje pouhá naše osobní nasazení coby učedníků. Na tuto Otcovu přitažlivost lze samozřejmě odpovědět s vědomím, přesvědčením, ve svobodě a přistoupením na lásku k Ježíši, ale lze se jí také postavit na odpor odmítnutím, uzavřením.

Jak zamezit tomu, abychom se vůči Boží přitažlivosti uzavřeli? Zdá se, že Ježíš nám ukládá neřešitelný rébus: „Každý, kdo slyšel Otce a u něho se učil, přichází ke mně. Ne že by snad někdo Otce viděl; jenom ten, který je od Boha, viděl Otce.“ (Jan 6,45–46) Jak můžeme přijít k Otci, když k Otci přivádí jen Syn, a jak můžeme přijít k Synu, když k Synu přichází jen ten, koho přitáhne Otec? Jsme u jádra křesťanské víry: jít k Ježíši znamená setkat se s člověkem, s plným lidstvím, s křehkým tělem, znamená to setkat se s člověkem, který žije mezi druhými, má lidské city, mluví lidskou řečí, setkává se s lidmi, dává se jim do služeb, poučuje je, uzdravuje. Právě v této jeho lidskosti můžeme spatřit Boha, a tak se vydat na cestu, která nás vede k přilnutí k němu. Nikdy nelze oddělovat Krista, Syna, od jeho slov a od chleba, který dal světu: to bychom nesprávně rozuměli, kdo v úplnosti Ježíš je.

Avšak musíme si položit otázku: Promlouvá v mém srdci Ježíš, nebo ne? K Chlebu života (a k přijetí „lámání chleba“) vede cesta přes Slovo života v našem srdci. Synem, který sestupuje od Otce z nebe, aby nás k Otci přitáhl, je ten, který nejprve promlouvá, načež se stává chlebem, pokrmem věčného života pro věřící. Pokud si přejeme jistotu chleba bez blízkosti slova, stáváme se poznenáhlu malověrnými a nakonec nevěřícími. Je to naše pozornost vůči Božímu slovu, která konstituuje citlivost vůči Otcově přitažlivosti v nás. Protože Otec táhne „provazy lásky“ vždy (srv. Oz 11,4). Náš úkol je: přestat „reptat“ čili identifikovat v sobě falešné vnímání reality, odvrhnout ho a prosit Pána o zcela nový pohled: nové slovo, nové slyšení, které v nás On sám nakonec přetaví v životní „lámání chleba“. Potom budeme schopni dokonce přijmout milost zůstat s Ježíšem v jeho potupách. Zde je skryta i milost jeho slávy.

20. neděle v mezidobí

Zde, s ním a již brzy úplně

Již potřetí po sobě Janovo evangelium připomíná práci křesťana pro naše *tělo*. Otázka, jak žít vtělení, rezonuje po celé dějiny a vždy se vyskytovaly karikatury, nakolik člověk do plnosti vtělení dorůstá. V dnešní době, která je k plnosti a zralosti Ježíšova Těla blíže než na počátku dějin církve, je veden také mnohem radikálnější útok právě na *tělo*: tělo jednotlivce i tělo rodiny. Dnes se vytváří zdání, že je možné si zvolit pohlaví. Ve společnosti, která rozmělnila pojmy otcovství a mateřství, vyrůstají děti, které nemají pro svou identitu z čeho čerpat. Jak zacházet s vlastním tělem a „tělem svého života“, není pro člověka žijícího v blahobytu vůbec snadné. Ve chvíli, kdy se tak závažná otázka identity těla – jednotlivce i rodiny – začne redukovat na „líbí / nelíbí“, snadno přehlédneme, že jsme se v této atmosféře společně sdílené **jednostranné pozornosti** dostali do slepého místa, ze kterého nejsme s to vystoupit. Žijeme v bublině. Ani nejsme schopni si vytvořit čas, abychom si uvědomili, že tam, kde jen „klikáme“ na to, co se nám líbí nebo nelíbí, ztrácíme odstup, a tím i nadhled. Vytrácí se postoj, který by upřednostnil poučený a konstruktivní spor. Spíše se „kodifikují“ nenávistné projevy a nutkání se k čemukoli vyjadřovat, které se dokonce prohlásí za otázku svědomí! A nepozorovaný důsledek? Jsme odváděni od toho, abychom si více hleděli práce na vztahu k vlastní tělesnosti, která je určena ke vzkříšení. O své tělo – tedy vše, co patří k materii našeho života – máme pečovat právě v této perspektivě. Kdo jí Kristovo Tělo a pije jeho Krev, pozná vzkříšení, bude žít navěky, v pevném společenství s Kristem. Kristus v něm zůstává, on zůstává v Kristu. Zůstává *na způsob Kristův: tělo v Těle a Tělo v těle!*

Nepodceňme tuto otázku: Udomácnili jsme se ve vlastních představách o těle, anebo máme domov v Těle Ježíšově a Ježíš zase v našem těle? Ježíšovi protivníci sice nediskutovali o tom, zda je možné si zvolit pohlaví, avšak pro ně bylo rouháním přijmout to, že Bůh v Ježíši přijal slabost lidského těla. To podle Jana patří k nejskandálnějším stránkám ze všech evangelií, může to dokonce odpuzovat ty, kdo se nenacházejí v prostoru *uvnitř* (ἔσω = uvnitř; ὁ ἔσω ἄνθρωπος = vnitřní člověk: ti, kdo patří k obci věřících), v prostoru důvěrného vztahu s Pánem.

Ježíš řekl: „Já jsem ten chléb živý, který sestoupil z nebe. Kdo bude jíst tento chléb, bude žít navěky. A chléb, který já dám, je mé tělo, obětované za život světa.“ Nepříjemné tvrzení, nepřipustné, vyvolává reptání a diskuzi (srv. Jan 6,41–42). Hořká diskuze, skutečná slovní bitva mezi Ježíšovými posluchači: „Jak nám tento člověk může dát jíst svoje tělo?“ A on jim odpovídá ještě skandálnějšími výrazy. Tím

zamýšlí odstranit jakoukoli možnost chápat jeho slova pouze obrazně: „Když nebudete jíst tělo Syna člověka a pít jeho krev, nebudete mít v sobě život.“

Abychom poznali spásu, je třeba jíst – či doslova *žvýkat*, podle použitého řeckého slovesa (τρῶγω = křoupat, žvýkat; jíst; nechat se krmit) – Tělo Syna člověka a pít jeho Krev. Kdo jí Kristovo Tělo a pije jeho Krev, pozná vzkříšení, bude žít navěky, v pevném společenství s Kristem, pro které **zůstává, přebývá trojím způsobem: zde, s ním a již brzy úplně**. Sloveso μένω, zůstávat, znamená trojí: a) ve vztahu k místu: zůstat – neodcházet, nadále být přítomen; b) ve vztahu k času: nadále být, trvat, setrvat; platit dál; bydlet; c) ve vztahu ke stavu nebo podmínce: zůstat jako jeden, nestat se jiným nebo odlišným; očekávat; čekat. Takto máme zůstávat: my v něm a on v nás – tělo v Těle a Tělo v těle!

Jak často eucharistii izolujeme od celého Krista! Eucharistie není druhým Ježíšem Kristem, neexistuje eucharistický Kristus oddělený od Krista dějin, který se narodil, žil, zemřel a vstal z mrtvých! A který přichází! Ježíš Kristus je jedinečný a v eucharistii je zcela přítomen. Pokud ne, pak činíme z eucharistie předmět. Věc. Riskovali bychom tak, že ztratíme ze zřetele jedinečný život Ježíše Krista v nás! Přestali bychom na Krista čekat. Přijímáním eucharistie tedy dostává křesťan možnost žít život tak, jak ho žil Ježíš, protože už nežije on sám, ale žije v něm Kristus (srv. *Gal 2,20*). Zůstává *na způsob Kristův*: tělo v Těle a Tělo v těle! **Zde, s ním a již brzy úplně**.

21. neděle v mezidobí

Eucharistický zázrak i před našima očima?

Tímto evangeliem končí Ježíšova dlouhá a nesnadná řeč o chlebu života. Jde o mnohovrstevnatý celek, který můžeme postupně poodhalovat pouze ve spojení s Pánem. Jde o živého Krista v eucharistii, který nás vždy bude přesahovat. A přesto nám může v hostii začít živě tlouci Kristovo Srdce. Nebojíme se eucharistických zázraků? Co se s námi stane, když před naším duchovním zrakem uvidíme tlouci živé Kristovo Srdce? Z masa a krve. Je možné, aby se v našem životě stal eucharistický zázrak a naše srdce se připojilo k rytmu Kristova Srdce? Toužíme po tom? Věříme tomu?

Skandál vtělení, který po staletí mnozí nemohli přijmout, od biblických židů přes mnohé křesťany i islám, bychom dnes mohli označit za *senzaci* vtělení, protože eucharistické zázraky dnešní mentalita, včetně věřících, mnohdy vnímá jako jakýsi anachronický barvotiskový obrázek, vzdálený od reality života, podobně jako samotné Božské Srdce.

Ježíš však toto naše pojetí obrací naruby. Stojíme před zcela *jiným* obrazem Boha: *Boha naruby*, Mesiáše zcela opačného, než jsou naše představy o něm; Mesiáše, který je křehký, chudý, slabý a s nímž si lidé mohou dělat, co chtějí. Prorok ano, Mesiáš ano, Boží vyslanec ano, ale sestoupit z nebe a stát se tělem, jež dává, předává – dává jíst (originální slovo παραδίδωμι znamená odevzdat, dokonce nasadit život; a také zajmout, zatknout; vydat, zradit; dát, svěřit se)?! Tento Mesiáš vydává své tělo až k násilné smrti tak, jak dává tělo k jídlu a krev k pití! To prostě není možné: jsou to slova, která znějí jako nesnesitelný požadavek, který se nedá poslouchat! Jak těžké je toto přijmout!

Jsme tolik zvyklí uvažovat pouze v logice zásluh. Ježíš však jednou provždy touto logikou otřásl a nastolil éru obdarování. Avšak přijmout nevypočitatelné Boží obdarování představuje nakonec větší nárok nežli vytvářet si zásluhy podle vlastního přání a uvážení. A to pohoršuje i věřící lidi. Rádi se pak opíjíme zdáním: křesťanská víra se stává *dokétismem*, protože stejně jako všechna náboženství dává přednost Bohu, který je vždy a jen všemocný, avšak pohodlně vzdálený. Eucharistický zázrak nás nedráždí, ale jen pokud je v oné bezpečné zóně „senzace“ a nedotýká se nás osobně. Avšak Bůh, který se nám eucharisticky vydal až tak, že sestoupil do pekel, ba co víc, stal se hříchem (srv. 2Kor 5,21), chce učinit eucharistický zázrak – skandál vtělení – přímo na našem vlastním těle. A to může představovat nesnesitelný nárok.

To je vlastní důvod, proč Ježíšova eucharistická řeč vyvolává šok, pohoršení, a to nejen v zástupu židů, ale i mezi jeho učedníky. Co tedy nakonec znepokojuje

nejvíce? Důvod je prostý: je obtížné přijmout důsledek těchto slov: „Co teprve, až uvidíte Syna člověka, jak vystupuje tam, kde byl dříve?“ A navíc skrze své vyvýšení na kříži, potupnou smrt, vystoupí k Bohu, od něhož přišel. Vystoupí zpět k Bohu ve svém lidství přijatém jako tělesný, smrtelný stav, *podobný tělu hříchu* (srv. Řím 8,3).

O této krizi svědčí všechna čtyři evangelia. Ježíš naléhá: „I vy chcete odejít?“ a obrací se na ty, které chce naučit jejich nevyhnutelné umírání vložit do náruče Otce. Nebojme se toho, že také v nás samotných se někdy skrývá jakýsi jidášovský rozměr. Co však můžeme udělat více, abychom neselhali jako Jidáš? **Spolehnout se na lásku Otce v každém našem umírání.** Osvojme si důvěrný postoj apoštola Petra vůči Ježíši, který vyznává, že jej nikdy nemůže opustit. Otázkou: „Pane, ke komu půjdeme?“ (Jan 6,68) vyjadřuje víru všech učedníků v něj, celou jeho jedinečnost jako rabína, proroka a Mesiáše; zároveň dosahuje vrcholu svého vyznání víry: „My jsme uvěřili a poznali, že ty jsi ten Svatý Boží!“

Výraz *Svatý Boží* má svůj hluboký význam. V Ježíši je *šekina* čili místo či způsob tajemné Boží přítomnosti, posléze spojované s moudrostí Boží – σοφία Θεοῦ (1Kor 1,24; 2,7), *Chochma Jahve* – a spolu s ní postupně stále zjevnější, reálná Boží přítomnost. Kde je nyní Bůh v tomto světě? Ne v „jeruzalémském chrámu“, ale v lidství, které se stalo tělem a krví Ježíše, Božího Syna, a které skrze eucharistii přebývá v nás: to je největší eucharistický zázrak. A v janovské tradici, ve Zjevení, je **titul Svatý titulem vzkříšeného Ježíše** (srv. Zj 3,7).

Ve skutečnosti tedy pohoršuje *způsob*, jakým Ježíš spěje ke vzkříšení. Nemůžeme počítat s tím, že bude růst kvalita víry tam, kde se církev stále orientuje na úspěch, hledí se na počet věřících, vyvíjí úsilí zaměřené na velikost křesťanského společenství, aniž by zaměřila svou pozornost do nitra a vytušila v Kristu jeho živé, tlukoucí Srdce. Potom nás Ježíš oprávněně kárá jako malověrné! Krize, která se nám z lidského pohledu jeví jako neúspěch, může naopak odpovídat Pánově vůli. Jestliže ji přestaneme vytěšňovat na okraj našich zájmů, aby se nezdálo, že prohráváme a selháváme, dokonce i v našem církevním prostředí, zavede nás to k nosnému obrazu **řezu vinného kmene**, který Otec prořezává, aby nesl více ovoce (srv. Jan 15,2). Rozhodující však je, že prořezávání provádí Otec, nikoli my.

Je velké umění tento „řez“ přijmout jako privilegované obdarování a pozornost Boha Otce. Z takového skandálu vtělení nemusíme mít strach, protože jím Otec zjednává eucharistický zázrak v našem vlastním těle! Vytrvejme v blízkosti eucharistie! Pokud neodejdeme jako oněch Dvanáct, ale zůstáváme s Ježíšem, sami zjistíme, že „v něm přebývá celá plnost božství tělesně“ (Kol 2,9).

22. neděle v mezidobí

Kritériem toho, co má být v životě církve zachováno, je vždy láska

V dnešním evangeliu nám Ježíš předkládá, co znamená čistota srdce a ryzost života, a představuje ji jako čistotu eucharistickou. Hřích, který tuto ryzost narušuje, vždy parazituje na vztazích – s druhými i Bohem – a jsou to vztahy, na které cílí tento útok: neexistuje morální či náboženská čistota nebo ryzí dokonalost sama o sobě. Vždy je naroubována do kontextu sítě vztahů s druhými: **právě v lidských vztazích Boží zákon vyžaduje lásku, milosrdenství, upřímnost a věrnost.** Takováto kontextuální vztahová dokonalost unese potom v lásce leckterou nedokonalost, která je teprve na cestě ke zralosti. Opravdová nečistota nespočívá v pozemských formách, dnes bychom mohli uvést příklad diskuze okolo podávání na ruku, ale spočívá v nás, kde potvrzujeme jen sami sebe, svá vlastní kritéria a neuznáváme druhé.

Pět nedělí po sobě jsme četli *Jan 6*, skutečnou katechezi Ježíše o sobě samém: On je *slovem a chlebem života*. Učili jsme se **rozlišovat, kdy my mluvíme o Ježíši a kdy necháme Ježíše promluvit.** Nyní navazujeme znovu na evangelium svatého Marka, které jsme opustili v místě prvního rozmnožení chlebů. Nynější spor s některými zákoníky a farizeji se opět dotýká tématu pokrmu.

Zákoníci a farizeové byli tak přesvědčeni o tom, že je potřeba Ježíšovu činnost a jeho následovníky veřejně odsoudit, že neváhají „přijít z Jeruzaléma“ do Galileje! Zpozorněme: ze „svatého“ do „pohanského“! Problém se týká *halachy* (doslovně jít určitým stanoveným způsobem) čili praxe předpisů a nařízení přijatých z tradice. Řecký originál nám naznačuje, že jíst „nečistýma rukama“ (κοινῶς χειρῶν) znamená jíst ve všedním, obyčejném kontextu. Slovo *koinos*, které znamená *společný*, již také odkazuje na církevní společenství. Co však přikazovala Tóra, Zákon, ve skutečnosti? Předpis Tóry se týkal rituálního omývání rukou kněží, kteří v Chrámu přinášeli oběť (srv. *Ex 30,17–21*), nikoli „laiků“. V Ježíšově době však existovala hnutí, která Tóru radikalizovala. Rozmnožovala předpisy, obzvláště ty, která se týkaly čistoty. K nim patřila skupina tzv. *chaverim* (společníci, přátelé) a skupina tzv. *perušim* (odloučení, farizeové), kteří považovali praxi mytí rukou a dalších omývání za velmi důležitou s ohledem na čistotu, která mohla být porušena kontaktem s nečistými osobami nebo skutečnostmi.

Ježíš své učedníky osvobodil od těchto obřadů, které Bůh nevyžadoval. Vnucovali je vykladači svatých písem, kteří je prohlásili za *tradici* a přisoudili jí stejnou autoritu, jaká je vyhrazena Božímu slovu. Proč? Aby sami sebe povýšili v očích svých posluchačů! Ježíš provedl pečlivé rozlišení mezi tím, co je výrazem Boží

vůle, a co je naopak lidskou zvyklostí vytvořenou těmi, kdo se považují za zbožné a kdo ji zabsolutizovali na jedinou normu. Proto se mohla stát, a také stávala překážkou pro samotné Boží slovo. V podstatě vše obrátili naruby. Zákon musí inspirovat chování, ale s postupem času hrozí, že zvyky a dodržování budou v rozporu s prvenstvím slova, s jeho ústředním postavením v životě věřícího. Odvolávají se zhusta *na tradice* a činí z nich *Tradici*. Proč? Jsou to oni, kdo je vymysleli a vytvořili. Místo toho, aby sloužily člověku a jeho vztahu společenství s Bohem, působí odcizení, dusí svobodu věřících, staví bariéry a vytyčují hranice mezi lidmi.

Ježíš reaguje docela ostrou protiakcí: Zanedbáváte Boží přikázání a držíte se lidské tradice. **Rostou propasti mezi tím, co říkají o Bohu, a mezi jejich srdcem, které se naopak od Boha vzdaluje.** Chlubí se: účastí na bohoslužbách, vytrvalostí při slavení liturgie, obdivuhodnými řečmi o tom, jak vyznávají živého Boha. Avšak autentické přilnutí srdce? Chybělo. Skutek utek? To ne! Ale skutek ztratil obsah. Zaplavují svět bezobsažností. Nakonec vytvářejí kulturu skartování: vylučují vztah Ty a já. A kde chybí tento dvojčlenný vztah, nastává dvojakost srdce. Ježíšova kritika se stává hořkou a radikální: „Rušíte Boží slovo svým podáním.“ (Mk 7,13) Boží vůle je přehlížena, odsouvána stranou, popírána, zatímco tradice, jež slouží k tomu, aby se oni mohli honosit sami sebou, se dostává na první místo.

Právě z tohoto důvodu se rozlišování stává velmi naléhavým. Jak je realizovat? Poměrujeme se evangeliem, jehož hlavním kritériem je láska. **„Konečným kritériem toho, co má být v životě církve zachováno nebo změněno, je vždy agápe, láska.“** (Izák z Hvězdy)

Ježíš nikdy neodporoval Zákonu: naopak, vždy se vracel k záměru Zákonodárce, samotného Boha. Podobně proroci. Usilovali o to, aby byl Zákon přijat srdcem a dodržován ve svobodě, s přesvědčením a láskou. Tváří v tvář lidské tradici a množení jejích předpisů však Ježíš žádá to, co sám dělal: rozlišování. Zmnožení přikázání totiž snižuje možnost jejich dodržování, zvyšuje riziko pokrytectví. Zatímco „Slovo Páně trvá na věky“ (1Petr 1,22; Iz 40,8), tradice se nutně mění, jsou odvislé od kulturních změn. Jsou jakoby kolébkou Božího slova – z vyjádření tradice se má narodit živý Kristus.

Ježíš však nikdy nekárá, aniž by zároveň volal naléhavě k obrácení: „Slyšte mě všichni a pochopte!“ (Mk 7,14) Jeho autoritativní slovo není jen varováním, ale chce do srdcí vštípit Ježíšova slova, **zlaté pravidlo**: pravé bohatství člověka sídlí v jeho srdci. Mezi skutečnostmi, které jsou mimo jeho tělo, není nic, co by mohlo učedníka učinit nečistým: jídlo, dotek, kontakt, vztahy. Naopak to, co činí člověka čistým nebo nečistým, vychází z jeho nitra a projevuje se v jeho chování. Pokoušejme se stále na základě těchto Ježíšových slov zesouladňovat *vnitřní úmysly (interioritu)* a *vnější jednání (exterioritu)*, které u nikoho nemůžeme oddělovat. Můžeme připomenout obraz ze Starého zákona: „U brány se usadí hřích, bude se chtít k tobě přimknout.“ (Gn 4,7) **Srdce každého člověka má svoji bránu a ta vpouští do srdce pocity, slova a činy. Je na nás, co do svého srdce**

pustíme a co potom také z našeho srdce vychází. Působivý seznam hříchů, který Ježíš později učedníkům vyjmenovává, je jeden z nejpodrobnějších v celém Novém zákoně. Podstatné však je, že se týká hříchů konzumovaných proti lásce. Můžeme si udělat osobní „experiment“: ke každému z výčtu hříchů přiřadit opačnou ctnost a takto zpytovat „bránu svého srdce“: jak tvořivě rozvíjíme tyto ctnosti?

A konečně, je důležité vzít v úvahu, že celý spor vychází z otázky týkající se stolování. Co z toho lze vyvodit? Nikoho nesmíme vyloučit od stolu! A pokud tak činíme? Vystavujeme se riziku vyloučení od stolu Božího království! Pokud jde o eucharistický stůl, samotný Ježíš nevylučuje ani hříšníky, ani ty, kdo se za ně považují a pokorně jako žebráci vztahují ruku k Pánovu tělu. Sami se vylučují ti, kdo neumějí rozeznat Kristovo tělo ve svém bratru a sestře. „Kdo totiž jí a pije a tělo Páně nerozlišuje od obyčejného chleba, jí a pije si odsouzení.“ (1Kor 11,29) Připomeňme, že na rozdíl od zákoníků, kteří se od druhých ostře oddělovali, Ježíš si přeje, abychom „jedli *společnými* rukama“ – rukama, které posvěcuje vzájemná láska. Tak realizujeme své společné všeobecné kněžství u jediného eucharistického stolu.

23. neděle v mezidobí

Jak se rozezní slova evangelia v tomto světě?

Ptáme se: **Jak se rozezní slova evangelia v tomto světě?** Nejinak, než že se nejdříve rozezní v našem vlastním srdci. Srdce druhých pro Boha otevírá ten, kdo si nechá odvalit kámen od svého srdce. Jen s napnutými plachtami našeho srdce se otevírá přístav Božího království. „Effata, otevři se!“ je pozváním adresovaným každému z nás. *Zde a nyní.*

A co se nás dotkne, můžeme a musíme adresovat druhým. Tím se rozvíjí komunikace, **z komunikace sdílení, ze sdílení „moje“ malé společenství.** Podobně jako zapalujeme svíce o velikonoční vigílii. Naše malé společenství tvoří jedno velké společenství: Božího lidu na cestě k dovršení! Odvalit kámen, který brání Ježíšovu příchodu. Otevři se, moje srdce!

Křesťan se musí – čas od času – věnovat odvalení kamene ze svého srdce! Tak jako apoštolové – věrní Izraelité – není nikdo z nás uchráněn zkostnatění! Ježíšova cesta nyní vede z Galileje, ze Svaté země, do oblastí obývaných pohany. To má přesný význam: chce své učedníky již předem učít jejich úkolu otevřít se univerzalitě církve, který jim plně uloží až teprve po seslání Ducha.

Své učedníky učí v důvěrném kruhu. Uchyluje se od zástupů, dává čas svým. Každý potřebuje – v pravou chvíli – okamžik, čas, fázi života uzavřeného, důvěrného. Přátelské, rodinné, snoubenecké, diskrétní chvíle jsou vhodnější pro výchovu učedníků. Jsou účinnější k předávání živého a věčného Božího slova. Důvěrná chvíle otevírá oči.

V dnešním evangeliu je Ježíši představen **koktavý, nahluchlý, nedoslýchavý muž** (γλῶσσα μογιλάων; μογιλάος = v řečtině doslova *se svázaným jazykem*). Co všechno se skrývá za prosbou, aby Ježíš vykonal gesto žehnání, spásné Boží energie, vkládání rukou! Tento muž přivedený k Ježíši prožívá vážné tělesné postižení, které je zároveň věrným symbolickým obrazem stavu pohanů: není totiž schopen slyšet Boží slovo, a tedy ani opakovat je druhým. Snaží se a pokouší se chválit, vyznávat Boha, ale plně se mu to nedaří, protože nedostal zjevení. Je to však také člověk postižený ve schopnostech lidské komunikace, což ho odsuzuje k bolestné izolaci.

Ježíš jej bere stranou, mimo dav, a svými rukama se ho dotýká. Vkládá mu prsty do uší, jako by je chtěl otevřít, obřezat a učinit je schopnými slyšet, takže se tento člověk stává podobným služebníkovi Hospodinovu, kterého popisuje Izajáš: člověku, jemuž Bůh každé ráno otevírá uši, aby mohl bez překážek slyšet jeho slovo (Iz 50,4–5). Pak Ježíš vezme prsty trochu slin a dotkne se jeho jazyka: je to odvážné gesto,

kteřé je tak intimní, že se podobá polibku. Židé v tomto Ježíšově činu měli přecíst naplnění Izaiášova eschatologického proroctví: „Tehdy jazyk koktavých bude jásat radostí!“ (Iz 35,6 [LXX])

V tomto Ježíšově *počinání* je cosi mimořádného. Je to gesto velké důvěry. Žádná výhrada imunity ze strany Ježíše, ale společenství, společenství konkrétně prožívané a žité! **Ježíšovo jednání je doprovázeno pozvednutím srdce k Bohu:** vzhlíží k nebi a zazní bolest, úpění, nářek, jež naznačují jeho účast nejdříve na utrpení, následně na spáse. Ježíš sténá za celé stvoření, za všechny tvory, které zastihlo utrpení, nemoc, smrt, a jeho sténání je sténáním Ducha vystupujícího ze stvoření jako přimluvce u Boha (Řím 8,22–23).

Jeho slovo: „Effata, otevři se!“ je mnohem víc než příkazem uším a jazyku, ale je adresováno celému člověku. „Effata, otevři se!“ Mimořádná a účinná slova z Ježíšových úst, slova, která ne náhodou zaznívala ve starověkém křestním obřadu v Římě. Biskup se prstem omočeným ve slinách dotýkal uší, nosních dírek a úst neofyty, čímž mu symbolicky umožnil nový život v Kristu a probuzení duchovních smyslů.

Otevřít se druhému, druhým, Bohu není samozřejmostí: člověk se tomu učí těžce. Často jen koktáme. Přinášet útěchu, trvalou útěchu může jen Bůh, když rozváže naši řeč. On sám. Jak? Celou naši osobu s tělem i duší zapojuje do setkání. Důvěrné setkání s Bohem je potom vlastním předpokladem pro plodné setkání s druhými.

Je zapotřebí doteku: zrakem vidět barvu – celek, sluchem slyšet „zabarvení“, „tón“ situace, vycítit směr putování, zakoušet blízkost. V těchto tělesných pocitech můžeme zahlédnout existenciální uzdravení, které vždy přesahuje pouhé fyzické uzdravení. Koktavý, hluchý, neslyšící muž se najednou bez překážek může otevřít společenství! Ježíš ho však posílá domů a žádá ho, aby mlčel. Posílá jej do nové důvěrnosti: aby otevření fyzických smyslů započalo proces otevření duchovních smyslů. Uzdravení fyzického smyslu u hluchoněmého z evangelia postupovalo, symbolicky řečeno, od „jedné barvy“ izolovaného já k „barvám“ nově otevřeného společenství. Ježíš nyní chce postupně uzdravit a otevřít také duchovní smysly. Toto uzdravení postupuje opačným směrem: od „barev“ a impulzů společenství k „jediné barvě“ nitra – nyní již sceleného, které dovede svobodně a zrale žít ve všech vztazích: se sebou, s druhými i s Bohem.

Takové proměněné nitro potom přináší novou odpovědnost. Také my musíme něco zvážít nově! Jsme povoláni přinášet útěchu v tom, že naše přítomnost rozvazuje jazyk. Neměli bychom uskutečňovat *diakonii logos*, slova, což neznamená pouze jeho hlásání, **ale jeho podněcování, probouzení – v sobě i druhých?** Někdy nemáme trpělivost naslouchat těm, kteří mluví s obtížemi. Učiňme naše farní společenství místy *terapie řeči*, aby nebyla místy zamlknutí! Prosme o dar uzdravovat ty, kdo se zadržávají ve víře a v křesťanském životě!

Pamatujme: „Effata, otevři se!“ je výzva pro nás! Hlavně pro nás. **Neotáčejme se okolo, abychom uviděli někoho jiného, komu jsou určena. Přiznejme si, že jsou adresována na prvním místě nám samotným!** Povzbuzení k otevřenosti máme šířit kolem sebe nasloucháním. A máme otevírat, ne jako když hrom bije, ale **ohlašovat lehkým vánkem z otevřeného srdce** (srv. *1Král* 19,11–12).

24. neděle v mezidobí

Tuto cestu čte novými očima

Ježíšova cesta je cestou těch, kdo ho chtějí následovat. Tam, kam kráčí, půjdou i jeho učedníci. Jen následováním může učedník pro Krista *ztratit svůj život*, a tím si ho *zachránit*. Samotné vyznání víry slovy nestačí!

Koho máme tedy následovat? Evangelium svatého Marka je zarámováno výrazem „Syn Boží“: na počátku hovoří o „Ježíši Kristu, Synu Božím“ (Mk 1,1), v závěru se říká: „Tento člověk byl skutečně Syn Boží.“ (Mk 15,39) Ježíš je člověkem otevírajícím *nový typ Božího dětství* – otevírá nám možnost stát se Božími syny a toto synovství na svém těle zjevovat.

Podle Marka je jádrem Ježíšovy kazatelské a účinné služby tato rozhodující epizoda. Ježíš se svými učedníky odchází (doslova *vychází*) z Galileje na území u pramene Jordánu, poblíž hlavního města tohoto kraje, s císařským jménem Cesarea. Tento Ježíšův odchod z izraelské země však není motivován pouze posláním, ale také distancováním od zástupů jeho odpůrců, zákoníků a farizeů, kteří stále naléhavěji zpochybňovali jeho poselství a jeho chování. Starý kvas je třeba odstranit.

A *na cestě* (ἐν τῇ ὁδῷ) Ježíš svým učedníkům klade naléhavé otázky týkající se vnímání a názorů, které o něm lidé mají. Jeho zájem však směřuje především k nim samotným: chce poznat jejich přilnutí k němu. Jejich odpovědi zahrnují širokou, bohatě rozvětvenou odpověď. Dá se říci, že rozumějí proudům své doby. On však svou otázku opakuje, aby je přiměl podívat se hlouběji – pravdivě se zpytovat, co on skutečně pro ně samotné znamená. Následovali ho jako učitele, považují ho za proroka, ale pochopili jeho pravou identitu? Nedávno je pokáral otázkou, zda snad mají zatvrzelé srdce. (Mk 8,17–21) Čemu tedy vlastně věří, jak ho vlastně vnímají? Tázání jsou všichni, ale odpovídá pouze Petr, učedník, který byl povolán jako první (srv. Mk 1,16–17). V očích Marka je Petr především ten, kdo přijímá velikonoční radostnou zprávu na konci evangelia (srv. Mk 16,7). Tento Petr říká za nás všechny: „Ty jsi Kristus!“ tedy Mesiáš, Pomazaný.

Zde je rozpoznána pravá identita Ježíše. Ne náhodou je před jakýmkoli jiným přívlastkem upřednostněno jméno *Ježíš Kristus*. Ježíš je Mesiáš, ne pouhý rabín, ne pouhý prorok, ale Hospodinův Pomazaný, ten, který naplňuje zaslíbení obsažená ve svatých Písmech, ten, který zakládá Boží království. Pro Petrovu víru je to první krok a je důležité, že jeho vyznání je plodem Božího zjevení, jak zdůrazní Matouš (Mt 16,17). **Učedník následuje tím, že zjevuje.**

V evangeliu podle Marka je toto vyznání víry velmi stručné a po něm následuje Ježíšův pokyn, aby autentickou identitu, kterou hlásal, zachoval v tajnosti. Proč? Petrova slova sice vyjadřovala pravdu o Ježíši, ale bylo třeba je přijmout nikoli jako mesiášské hlásání podle mínění lidí a v politickém smyslu, ale skrze vizi ukřižovaného Mesiáše. Sám Petr bude muset ještě kráčet *za Ježíšem* a věrně ho následovat, aby plně porozuměl svým vlastním slovům. To je druhý rys učedníka: **kráčí za Ježíšem, nechává jej jít před sebou.**

Ježíš proto pokračuje v dialogu s učedníky a *začíná poučovat* (ἐπὶ μαθητῶν = učit, poučovat; vyučovat; Mk 8,31) způsobem, který neměl obdoby. On musí zemřít, aby byl vzkříšen. **Podstatné je ono „musí“.** Proč *musí*? Jistě to není osud, ani předurčení, ani vůle Boha, který by chtěl obětí, utrpením svého Syna Ježíše utišit svůj hněv vůči hříšnému lidstvu. Proč zde tedy stojí ono *musí*? Tato nutnost vyrůstá z podmínek porušené přirozenosti lidství. V našem světě mohou být spravedliví pouze odmítání a pronásledování. Je to tajemství nepochopitelné zloby srdce, které odmítá Boha, a proto i jen připomínka Boží přítomnosti v životě spravedlivých jej dráždí a nutká k projevení odporu. Kniha Moudrosti, která vznikla na prahu Nového zákona, tento vnitřní děj přibližuje: kdo tak uvažují, nepočítají s Boží moudrostí, neznají Boží tajemství (Mdr 1,16–2,20).

Je však třeba chápat i božskou nutnost: proč Bůh *musí*? Pokud spravedlivý, v našem případě Ježíš, žije v souladu s vůlí Boha, svého Otce, jeho život *musí* být zasažen špatností světa, protože se do ní svobodně a z lásky ponořil právě proto, aby zatvrzelá srdce zasáhl a nechal změkknout. To se děje právě největším tajemstvím jeho utrpení a smrti. To je cesta Ježíše, který se nepodřizuje žádnému *osudu*, který by mu uložil hněvivý Bůh, ani jakési *náhodě*, ani žádnému selhání, které je člověku možné. To, co *musí* Ježíš naplnit až do konce, je Boží vůle, tedy láska k lidem, zřeknutí se projevů zloby, byť i na svou obranu. To je věrnost povolání, které obsahuje příslib života silnějšího než smrt.

Ježíš věří, že i **na této cestě**, kterou nyní odhodlaně podniká směrem k Jeruzalému, k umučení a smrti, kterou mu způsobí ti, kteří ho nedovedli přijmout, **mu bude Bůh, jeho Otec, pomáhat, podporovat ho, ožивovat ho.** Protože přesně plní Hospodinovu vůli, po svém vnitřním utrpení spatří světlo a vstane ze smrti (srv. Iz 53,8–12). A nejen to – právě v době jeho utrpení, vnitřní temnoty, Bůh nejvíce působí, mnohem více než ve chvílích, které se nám z lidského hlediska zdají světlé a dobré. Pokud se *nutnost utrpení* chápe tímto způsobem, pak se začíná také Bohu rozumět správně. Není to ani osud, ani náhoda, ale cesta zrozená ze svobody a lásky, a to jak ze strany Ježíše, tak ze strany Boha, který se rozhodl zjevit se lidstvu jako Bůh zavržený a vydaný z rukou bezbožníků na kříž. Ježíš tedy *učí na cestě*, tím **že tuto cestu čte novými očima.** Tu cestu, která leží před ním a naplňuje se v Jeruzalémě: umučení, smrt a vzkříšení, ani jedna etapa bez druhé.

Petr, který nejprve vyznal to, co je Ježíš ve své pravé totožnosti, se ihned po tomto bezprecedentním vyznání stává před Ježíšem na cestě do Jeruzaléma kamenem úrazu. Ano, každý věřící se může stát sám sobě v následování Ježíše

překážkou, a zaujmout tak postoj takřka satana, doslova odpůrce, toho, kdo brání Boží vůli. Proto musíme mít stále na paměti Ježíšovo slovo, slovo výzvy: „Pojďte za mnou!“ (Mk 1,17) a stále v sobě obnovovat vědomí, co znamená nechat se Ježíšem vést.

Toto ohlášení umučení, smrti a zmrtvýchvstání Ježíš adresuje celému zástupu, který volá a vyzývá, aby ho poslouchal: „Chce-li někdo jít za mnou, ať přestane znát jen sám sebe, ať se chopí svého kříže a následuje mě.“ Ježíšova cesta je cestou těch, kdo ho chtějí následovat, tedy učedníků, včera, dnes i zítra. Právě následování Ježíše dělá křesťana křesťanem. Co to je přesně? Ztráta života pro něj. Tato ztráta je naší záchranou: vyznání víry slovy nestačí! Jsme povoláni k tomu, abychom na svém těle zjevovali Boží život, Boží synovství (srv. 2Kor 4,10).

25. neděle v mezidobí

Kdo je v církvi nejdůležitější?

V dnešním evangeliu (Mk 9,30-37) Ježíš říká dvanácti učedníkům: „Kdo chce být první, bude poslední ze všech.“ A jeden – ne nevýznamný – dodatek: „A služebník všech“. Pokud při snaze žít podle evangelia děláme kompromisy, nakonec nasajeme ducha světa. A co je pro *ducha světa* nejtypičtější? Ovládat druhé. Kdo chce ovládat druhé, nemůže být Božím přítelem. Stane se Božím nepřítelem. Brzy zaslechnete dvě typické hlášky: Nemohu se rozvíjet, jak potřebuji. To se mi nehodí. Ježíš nás naopak volá na cestu služby. Ježíšova axiomata jsou zcela opačná: Nehledej sebe. Druhý se ti hodí i tehdy, když se ti to nehodí. Pro přítele ztrácíme i čas. I ten čas, který je za obrazovkou, i ten čas, který jinak naplňuji svými závislostmi. Nebo jalovým řečením. Když ne hůř.

Ježíš věděl, že se učedníci po cestě dohadovali, kdo z nich je největší. Je nastolována otázka ctižádosti. Žádám si čest pro sebe. Toto žonglování se slovy *já musím dál, já musím nahoru, výš, být si prioritou*, rozpoznáme na první pohled. Tyto dvě hlášky přilétají do vašeho zorného pole podobné dvěma plastikám motýlů dosednuvších na fasádu pražského obchodního domu Máj na Národní třídě.

Je dobře nasáknout světem, *být cítěn ovce*, nebo se nechat nasmrádnout duchem světa? Laškujeme rádi s myšlenkou, že naší nestrojenou světáctvostí přece jen někoho přitáhneme k vyšším věcem. Pohráváme si s myšlenkou: církve – instituce reprezentuje otevřené Boží zjevení. Bůh je přece přítomen i skrytě ve všednosti, chodí po ulicích, je někde u barového pultu, v gangu spartanů či slávistů, dokonce i na povodňové turistice těch, kteří si rádi natočí šokující snímky. Jakub a jeho list to vidí jinak: láska ke světu je nepřítelem Boha. Hodně příkře řečeno! Ale nalejme si čistého vína.

Tato úzkostlivost být s duchem doby, tato starost být důležitější než ostatní, říkat: „Ne! Tohle si zasloužím, tenhle člověk si to nezaslouží“: to je světáctví, to je duch světa, a kdo dýchá tímto duchem, dýchá nepřátelstvím k Bohu. V jiném úryvku Ježíš říká učedníkům: „Buďte se mnou, nebo proti mně.“ V evangeliu neexistují žádné kompromisy. A když někdo chce žít podle evangelia, a přitom dělat kompromisy, nakonec se ocitá u světského ducha, který se vždy snaží dělat kompromisy, aby se vyšplhal výš, aby dominoval, aby byl větší. Nepodceňujme ani zlobu tlachání. Závist nás nejčastěji vtahuje do světa zla. Závist je červ, který vás žene ničit, pomlouvat druhé, vyhlazovat druhé.

V diskusi mezi učedníky se objevily všechny tyto vášně, a tak je Ježíš pokáral a vyzval je, aby se stali služebníky všech a zaujali poslední místo.

Kdo je v církvi nejdůležitější? Papež, biskupové, monsignoři, kardinálové, faráři nejkrásnějších farností, předsedové laických sdružení? Ne! Největší v Církvi jsou ti, kteří se činí služebníky všech, ti, kteří slouží všem. Nedávejme si říkat: duchovní učitel; budme předběžně opatrní ke svému jménu přidávat tituly, v nichž máme zalíbení. Sloužit druhým, vybírat si poslední místo, nešplhat po žebříčku. Co dává tento postoj? Svobodu a radost.

Proto si nesmíme s duchem světa zahrávat, natožpak vyjednávat. Obvykle toto vyjednávání začíná trapně: „Mám nárok na toto místo. Podívejte se, jak mi všichni ublížili, že mě neobjevili, koho mají před sebou.“ Světskost, říká s oblibou papež František, je ve skutečnosti Božím nepřítelem. Nyní vážně: Najdou si mě v neděli při liturgii Ježíšova slova: „Kdo chce být první, bude poslední ze všech a služebník všech“? Co se asi tak stane v mém okolí, když se mě tento Ježíšův výrok zmocní? A co se stane se mnou? Záleží na jedné věci: chci zakusit svobodu a radost Božího dítěte?

26. neděle v mezidobí

V očích našeho Pána není nikdo plevel

Kristus je Pánem celé církve a jen on zná ty své: nikdo pro něj není plevel, nikoho nevytrhne, i když by kdokoli sám sebe považoval za pouhé býlí. Slabé posiluje, nemocné léčí. I apoštolové jsou křehcí lidé, jak ukazuje text evangelia této neděle. Perikopu tvoří části Mk 9, jež zprostředkovává zprávu o řadě Ježíšových slov, která patří do různých a různorodých souvislostí. Ty spojují opakující se výrazy: *ve tvém jménu* či *v mém jménu*, *pohoršení* a poněkud tajemné *každý bude solen ohněm*. Hlavní postavou – alespoň v první části dnešního evangelia – je exorcista, který osvobozuje od Zlého, a přitom nenásleduje Ježíše. Napomenutím se budeme věnovat na závěr.

Kde se nacházíme? Ježíš pokračuje se svými učedníky v cestě do Jeruzaléma, ale atmosféra ve společenství není klidná. Ohlašuje své umučení; jedna skupina učedníků tomu nerozumí (Mk 9,32); druhá se vzbouří jako Petr (Mk 8,31–33); učedníci sami nedokáží uzdravit epileptického chlapce, o němž se snad soudí, že je posedlý nečistým duchem. Nejsou toho schopni (Mk 9,14–29). A navíc se proto rozhádají. Jak malé děti se hádají, „kdo z nich je největší“ (Mk 9,34). Ano, nyní už mezi Ježíšem a jeho společenstvím panuje odstup, nepochopení. Ježíšův krok je přesvědčivý, směřuje k přesnému cíli. Vyžaduje z naší strany radikální poslušnost. A kroky učedníků? Jsou naopak nejisté, bloudí. Toto napětí bude přetrvávat.

Připomeňme letmo: Jan, *syn hromu* (Mk 3,17), jeden z prvních povolanych, navíc privilegovaný svědek jeho proměnění (Mk 9,2), vidí člověka, který vyhání demony, koná osvobozující skutky na nemocných ve jménu Ježíše, ačkoli není součástí společenství, a tedy nenásleduje Ježíše s ostatními učedníky. Jde tedy za Ježíšem a rezolutně prohlásí: Musíme ho zastavit. Nepalme hned ostrými proti této zjitřené skupince. Jistě, nemístná horlivost, ale přece jen horlivost, která prozrazuje lásku k Ježíši, až žárlivost. Copak ta nabídka nemá logické jádro? Pokud někdo používá Ježíšovo jméno, měl by ho následovat, a tak být zajedno s jeho společenstvím. Ale nezavírejme ani oči před jednou věcí: cítíme zde i domýšlivost. Pouze Dvanáct je oprávněno jednat ve jménu Ježíše. Ta touha kontrolovat prokazování dobra!

Kde se něco podobného objeví v jakémkoliv společenství, konstatujeme patologii. Otravuje klima v církvi. Vytváří rozdělení a protiklady, buduje opevnění vůči světu i ostatním: Jak je jednoduché někoho prohlásit za sektu, protože zrovna je v rozporu s veřejným míněním v církvi. Papež František varuje před tím, co se dosud nepodařilo překonat. Existují části církve, které se staví do role soudců druhých, které se považují za lepší církve než ostatní. Existují křesťané, kteří s žulovou

jistotou soudí ostatní mimo tradici nebo katolickou církev. A navíc, když hovoří žena! Nádavkem nezvykle, neotřele, v nových barvách, kritici se ochotně naježí.

Běda křesťanskému společenství, které si myslí, že je dokonalou církví, běda sebestřednosti a duchovní nadřazenosti! V očích našeho Pána není nikdo plevel, protože nosí nebeské jméno. Duch „vane, kam chce“ (*Jan 3,8*). Jak zaslepený je zrak, který nevidí dary druhých. Když papež mluví o zlořádech v církvi, valná část vypne přijímač nebo přesměruje výrok na druhého.

Rozmanitost je bohatství, je to mnohotvárná milost Ducha, která činí církev jednotnou v mnohosti (*Ef 3,10*), nevěstou Páně, činí ji krásnější a připravenou na svatbu s Mesiášem (*Zj 19,7; Ef 5,27*). Pokud někdo koná dobro ve jménu Krista, musí toto dobro mnohosti různých darů především uznat, nikoli popřít, a pak mu musí důvěřovat: pokud někdo koná dobro ve jménu Ježíše, může o něm pak mluvit špatně? „Kdo není proti nám, je pro nás,“ uzavírá sám Ježíš. Přijměme s vděčností, že nejsme jediní, kdo koná dobro. Rozhoduje, co říká Pavel: „Pavel, Apollos i Petr, svět, život i smrt, to, co už tady je, i to, co teprve přijde, všechno je vaše. Vy však patříte Kristu a Kristus Bohu.“ (*1Kor 3,22–23*).

Pokud jde o Ježíšovy věty týkající se pohoršení (*Mk 9,42–50*), dnes zažíváme určité potíže s přijetím jejich radikality. Musíme si však dávat pozor, abychom je neodstranili nebo nerozmělnili. Je velmi pravdivé, že je nelze doslovně naplnit skutky fyzického zmrzačení, aby se zabránilo zlému jednání, ale je třeba je přijmout jako přísné varování. Skandalizovat znamená klást překážky do cesty „jednomu z malých, kteří věří“ (τῶν μικρῶν τούτων τῶν πιστευόντων). Lepší je v tomto případě zasadit ránu sám sobě.

Učedník si musí dávat pozor na své chování, na všechna gesta a postoje, jimiž komunikuje, protože je jimi obdařen (ruce, nohy, oči, tj. konání, chození, vidění). Každé z nich se může stát překážkou na cestě do Království, zejména pro ty nejmenší, křehké a slabé, chudé a poslední. Odříznutí údu těla nebo vyškrábnutí oka svědčí o velmi odhodlaném boji v logice ztráty vlastního života (βίος), abychom získali autentický a věčný život (ζωή), tj. život s Kristem v Království. Malé Ježíš vyzdvihuje. Ježíš nepoužívá tyto silné obrazy k odsouzení. Jsou upozorněním či napomenutím věřících: Má posílit ve slabosti ty, jimž se zdá, že již nemají sílu překonávat pokušení. Má uzdravit ty, kdo chřadnou a vše se jim stává překážkou v tom, aby šli Boží cestou a aby přijali Kristovo jho. „Bůh je věrný, on nedopustí, abyste byli zkoušeni víc, než snesete.“ (*1Kor 10,13*)

27. neděle v mezidobí

Místem Božího přebývání na zemi je láska

Zdá se, že tento text hovoří o rozvodu. Ale ve skutečnosti? Nejde o rozvod, ale o manželství. O povahu manželství, o jeho krásu. Jak rozumět Markovu evangelium? Zkusme uvažovat nad tím, čím je manželství v Božím pohledu. Jak je chápáno na počátku, v Božím plánu, a právě v tomto světle lze chápat i rozvod. Když totiž manželství není tím, čím být má, je jasné, že člověk, muž a žena, nemohou spolu být.

Manželství postupně objasňuje Janovo evangelium. Ihned po povolání apoštolů se nacházíme na svatbě v Káni Galilejské (*Jan 2,1–11*). A zde se odehrává něco, co zavání podivností. Copak je slušné podnapilým svatebčanům dát návdavkem zhruba 600 litrů vína, protože už všechno vypili? Víno není nezbytnost, bez něj se dá žít. Přidává se k jídlu, jež ho činí radostnějším. Může být i symbolem lásky. Láska je to ono navíc, co jinak v praktickém životě považujeme za něco, co může, a nemusí být. Kolik manželských vztahů nakonec skončilo bez lásky. Jsou někteří, kteří tvrdí: lásky se nenajíš. Ale je i jiný pohled: Všechno může sloužit lásce, tedy něčemu, co k životu přidává něco, co nás činí více podobnými Bohu.

Další scéna z evangelia nás přivádí do chrámu, kde je Ježíš s bičem, když vyhání prodavače a penězoměnce. Představme si chrám, kde Bůh vlastně není. A je možné najít Boha v Zákoně a moci? Ježíš říká, že místem Božího přebývání na zemi je láska. Najdeme ho tedy v lásce a láska nezná zákon, nezná moc, ale je zákonem sama pro sebe, je zákonem svobody. Člověk je svobodný, když se cítí být milován, jinak není svobodný a jedinou mocí, kterou má, je nechat si umývat nohy; jedinou mocí je sloužit, ne vztáhnout na někoho ruku, ale dát se do rukou. Tato scéna, umístěná na začátek, slouží jako úvod do celého Janova evangelia. Marii, nazvanou Ježíšem „ženo“ ve smyslu „ty jsi v mých očích nevěsta a matka“, tuto Marii nacházíme u paty Ježíšova kříže. U paty kříže, poté co nám zanechal Marii. Ale zde se otevírá jiná svatební hostina. Čím je otevřena tato hostina? Slovy: Vše je dokonáno. Nastala poslední hodina dějin. Pak se stane ještě něco, Ježíš umírá, a ani to není smrt, protože při jeho smrti mu probodnou bok a vychází odtud krev a voda, krev symbolizuje smrt a voda život: je to život, který přesahuje smrt.

Janovo evangelium končí slovy: *Pohlédnou na toho, kterého probodli*. Co to znamená? Jen při pohledu na tuto ránu pochopíme tajemství Boha a naše tajemství. Ta rána je zrození, krev a voda, rodíme se z nekonečné Boží lásky a Bůh je ta nekonečná láska, která nás rodí, a v tom je naše identita a tato Janova scéna připomíná stvoření Evy, která povstává z člověka, Adama, protože i člověk může a

musí rodit. Každý je zplozen ranou lásky toho druhého. Žiješ, když tě někdo miluje, jinak nežiješ, jsi už mrtvý, ale sám žiješ, když miluješ.

V této perspektivě je také chápáno manželství, jak říká Gn 1,27: Bůh stvořil člověka jako muže a ženu ke svému obrazu a podobě a stvořil je **ne proto, že Bůh je muž, ne proto, že Bůh je žena**, ale vztah mezi nimi, mezi těmi dvěma, není vztahem vzájemného vlastnictví, což je podstatou zániku manželství otevírající jeho rozpad. Zničením manželství je touha druhého vlastnit. A proto dochází k rozvodům. Naopak, manželství je vztahem vzájemného darování. Božské je toto společenství lásky, jeden se stává druhým a v jedné lásce jsou ti dva jedno. Kde nacházíme schopnost být jeden v druhém? V Trojici! Proto je toto *být v druhém* Božím přebýváním na zemi. Manželství je velké tajemství (Ef 5,32). Je to velké tajemství Krista a jeho církve, tedy spojení, které má Bůh s námi. Manželství je metaforou spojení mezi člověkem a Bohem. Právě do tohoto vznešeného schématu, které je nejvyšší důstojností člověka, je vložena ta nejpřirozenější věc, která jedině může to, co je rozdělené, skloubit do jednoho celku. A rozvod je to, co společnost vykloubí v samém jádru. Proto nám Kristus dává v této perspektivě uvažovat, jak je rozvod bolestivý podstatněji, než jsme si ochotni připustit. Důvod je nabíledni: *pro tvrdost našich srdcí*.

28. neděle v mezidobí

Láska musí znamenat způsob života

Evangelia se nepíší, nýbrž vyprávějí. Příběhy jsou zdánlivě protichůdné. Minulou neděli ve sporu s farizeji ukazují manželství muže a ženy. Je skutečnou cestou do království Otce. Ježíš neargumentuje Mojžíšem. U Boha jsou věci takto: „Na začátku při stvoření však Bůh 'učinil lidi jako muže a ženu'." (Mk 10,6) Tato slova odrážejí smlouvu Boha s lidstvem, člověkem i stvořením. A dnešní příběh? Manželství a rodinu zpochybňuje. Ne-manželství, bezženství, bezmužství, zřeknutí se manželství – doslova stát se „eunuchy pro nebeské království“ (Mt 19,12). Jsou ti, kdo musí opustit předchozí rodinné vazby, aby prožili dobrodružství manželství. Jsou ti, kdo musí opustit nejen rodinné vztahy, ale zřeknou se manželství pro Boží království, aby prožili dobrodružství celibátu, panenství, a tím následovali Ježíše do království Otce.

Jedni i druzí se máme v pokleku srdce nepřestávat dotazovat: Můj dobrý (ἀγαθός) a krásný učiteli, „co mám vykonat, abych zdědil věčný život?“ Tento muž hledá „věčný život“, život navěky, schopný překonat smrt, zlo, utrpení. Je to hledání každého člověka a celého lidstva, které pocítuje smrt jako nespravedlnost, rozpor, hrozbu pro nás lidi. Každý člověk má v sobě tuto tajnou naději, že smrt není posledním slovem, a aby získal věčný život, myslí na výkon, na konání, které je schopno ho získat, zasloužit si ho. Ve skutečnosti však musí být Boží dar zděděn, přijat, vítán, nikoli získán nebo zasloužen.

Ano, existuje spása, budoucí blaženost, kterou Bůh slíbil a daroval těm, kdo věří, těm, kdo patří k jeho lidu. V běžném, každodenním životě, co je třeba udělat? Tato otázka je aktuální i pro nás dnes, protože víra v živého Boha nemůže být jen intelektuálním přílnutím, touhou po něm, pocitem lásky, jakkoli hlubokým... I láska přikázaná Bohem, láska k němu, k Hospodinu („Milovat budeš Hospodina, svého Boha..." Dt 6,5), musí znamenat způsob života, „konání“, chování podle jeho vůle (Jan 14,15; 1Jan 5,3). Nestačí mít pravověrnou, přesnou víru a nestačí vyznávat Boha ústy, při bohoslužbě!

Všelidský ideál *nikomu neubližovat* je velmi vznešený. Je to vysoký cíl, když si jej takto postavíme. Ale nestačí. Jeho naplňování nás může lehce přivést k holedbání. A jalovosti. To všechno již nějak dělám. S námi se skutečně něco stane, až když komunikujeme s Ježíšem, s tím, „kdo na mě upřel pohled a zamiloval si mě.“ (ἐμβλέψας αὐτῷ ἡγάπησεν; Mk 10,21). Ano, Ježíš hluboce miluje a v tomto proudu preventivní a bezplatné lásky hovoří. Jen tehdy se člověk otevře onomu „Přijď a následuj mě!“ Doslova: pojd', [chop se kříže a] ber se za mnou. (δεῦρο ἀκολούθει μοι). Neexistuje žádné povolání, žádné volání, kromě lásky: jen láskou volá Pán,

jen hlubokým pohledem s něhou nás Ježíš žádá, abychom ho následovali! Mladý muž odchází zarmoucen, protože chtěl spravedlivě uspořádat svůj život na zemi. Ano, protože když člověk odmítá lásku, výsledkem je smutek. Ježíš ho miloval, a on tuto lásku nepřijal: to byla příčina smutku.

I v dnešní církvi se příliš snadno zapomíná, že Ježíš může požádat o to, abychom ustoupili do pozadí. Abychom připravili místo pro to, co nám chce darovat. Kdo může přijímat, nechť přijímá (ὁ δυνάμενος χωρεῖν χωρεῖτω, Mt 19,12). Vzdát se rodiny, už nemít lidskou rodinu, abychom žili a cítili rodinu Ježíšových bratrů a sester jako dostačující. Jak sám prohlásil: „Kdo je moje matka a kdo jsou moji bratři? ... Kdo plní Boží vůli, je mi bratrem, sestrou i matkou“ (Mk 3,33.35). V Ježíšově následování lze opustit tělesnou rodinu pro rodinu novou. Tento stav života nezakrývá jeden podstatný rys na cestě do Božího království: odříkání, které je při následování Ježíše rozhodující. Tehdy žijeme ve světě, kde nikdo není první, nežijeme se na základě nabytého práva, ale jsme příjemci Ježíšovy lásky a milosrdenství. Dědici. Tento příběh může vyprávět i život každého z nás. A to je radostná zvěst.

29. neděle v mezidobí

Co je tím nejsilnějším zákonem?

Silnější zákon ruší slabší. Konkrétní ustanovení má přednost před obecnější normou. Dnešní evangelium lze považovat z jistého hlediska za jakousi ústavu církve. Co je tím nejsilnějším zákonem, jenž objasňuje všechny ostatní? Kdo požívají větší moc a slávu, jsou služebníky všech. „Syn člověka nepřišel, aby si nechal sloužit, ale aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za všechny.“ Nejsilnějším zákonem je ochota dávat život za druhé. Pro křesťana nic více není.

Ježíš v Markově evangeliu tuto vůli dát život za druhé ohlásil předem třikrát: Po prvním oznámení je to Petr, kdo přichází zpochybnit Ježíšova slova (Mk 8,31–32). Stává se překážkou, doslova *satanem*. Když Ježíš svůj záměr potvrdí podruhé, všichni učedníci otupí, nechápou, ba začnou se dohadovat, kdo z nich může být považován za největšího (Mk 9,32–34). Dnešnímu úryvku předchází třetí potvrzení jeho záměru: utrpení a smrt jsou nevyhnutelné při přechodu ke vzkříšení. „Po třech dnech že vstane z mrtvých.“ (Mk 10,32–34) Uvažování Ježíšovo a apoštolů se zcela mívá. Jakub a Jan Ježíšovi sdělili, co si myslí všichni. Vznegli nárok na to, co si myslí, že si pro budoucnost „zaslouží“. Chtějí z toho něco vytěžit.

Ježíšovu trpělivost nemůžeme neobdivovat. „Nevíte, co žádáte.“ Omlouvat chyby není zaslepeností, nýbrž součástí Boží pedagogiky. Jak jinak vyjít ze střetu dvou zcela odlišných představ: úspěch, moc a nádhera, nebo služba? Sláva zde na zemi, nebo sláva před Bohem?

Ježíš se nejprve ptá, zda jsou ochotni pít *kalich utrpení*. Tento biblický výraz označuje utrpení, které je třeba snášet. Ale copak sám Ježíš nebude v agónii v Getsemanech překonávat pokušení tento kalich od sebe odstrčit? „Abba, Otče, tobě je všechno možné; odejmi ode mě tento kalich!“ (Mk 14,36) Ježíš jej přijímá: bez vzpoury a bez pokušení vymanit se. Čteme-li pozorně, narážíme na *ponoření pod vodu*, křest, chvilkové utonutí v „proudech smrti“ (Žl 18,5). A do tohoto křtu za Ježíšem putuje každý křesťan. Plnému významu výrazu *křest* (βάπτισμα) nerozumíme: křest je ponoření, je to vstup pod vodu, v níž se staré stvoření utopí, aby se z vody vynořilo jako nové stvoření. Všimněte si naléhavosti původního textu, jak vyplývá z doslovného překladu: Můžete „v to ponoření, jímž jsem ponořen, být ponoření“ i vy? (τὸ βάπτισμα ὃ ἐγὼ βαπτίζομαι βαπτισθῆναι). Projdete tou ničivou povodní, skrze kterou jsem prošel já? Synové hromu, Jakub a Jan, neváhají ani okamžik. Zahřmí, ale je to pouhý halasný zvuk. Slovo vysloví až v síle Ducha: Jakub svým umučením v Jeruzalémě za dnů krále Heroda (Sk 12,2) kolem roku 44 po Kr. jako první apoštol – mučedník a Jan jako poslední apoštol umíráním ve vězení na ostrově Patmos na konci 1. století.

Malá víra či *nevíra* nahlodávala již první společenství Ježíšových učedníků. Začátek nevíry se rodí v závisti, jež vnáší do jejich středu jejich matky a příbuzní. Jim nárok na větší či menší slávu za zásluhy vadí. V našich společenstvích, farnostech, v rodinách, v řeholních komunitách se neztrácejme ve složitých záhadách lidské psychologie. Počátky bývají velmi podobné. My jsme udělali toto! Co za to budeme mít? Na tuto lidskou křehkost nezapomínejme. Počítejme s ní. Vždy se nakonec objeví v té či oné podobě.

Vracejme se k základu: Základem tohoto společenství je právě událost, při níž se Syn člověka, Ježíš, stal služebníkem a dal svůj život jako výkupné za zástupy, tedy za všechny. Ježíš nedominoval, ale vždy sloužil, a to i do té míry, že se stal otrokem, dokonce i do té míry, že umýval nohy, dokonce i do té míry, že přijal potupnou smrt, připodobnil se zločincům. Ano, Ježíš je trpícím Služebníkem. A co je více než být Služebníkem Kristova Velekněžského Srdce? Služba v církvi nemá za cíl zajistit pozitivní a efektivní skupinovou dynamiku podle psychologických schémat. Ne, služba je pro křesťanské společenství zákonem! Nejvyšším zákonem. Proč? Tehdy je v srdci společenství Ježíš, *Kýrios*, náš Pán, který se činí naším služebníkem: „Jestliže jsem vám tedy umyl nohy já, Pán a Mistr, máte také vy jeden druhému umývat nohy.“ (Jan 13,14).

30. neděle v mezidobí

Víra, jen víra přijímá moc Boží!

Kdo z nás by se nemohl ztotožnit se slepým Bartimaielem? Kdo z nás netrpí slepotou? Kdo z nás by nemohl zvolat: „Smiluj se nade mnou!“? Kdo z nás nedoufá, že bude vytržen ze tmy a uvidí to, co jeho oči nevidí? Přípravná fáze Ježíšovy cesty vzhůru do Jeruzaléma na tomto místě Markova evangelia končí. Co se chystá? „Konec proroka“ jeho odsouzením k smrti. Brzy nastane slavnostní vyhlášení Ježíše za Syna Davidova, tedy Mesiáše! Ale nepředbíhejme!

Timaiův syn Bartimaios, vyděděnec, na okraji společnosti, žebrák. Zaslechne, že se Ježíš Nazaretský kolem chystá projít. Proč to zaslechne? V jeho srdci nechybí touha vidět. A proto volá. V tomto zvolání je velká spontánnost, je v něm židovská víra v přicházejícího Mesiáše, je v něm očekávání uzdravení, spásy, je v něm síla volat a dát se slyšet, v osobním přesvědčení, že ten rabín pro něj může něco udělat, protože je to Pán! Je schopný – podoben Hospodinu – péče a lásky k těm, které potkává.

Tuto jeho touhu chtějí ušlapat, pošlapat, vytvořit nepřekročitelnou bariéru. A Ježíš se u něj zastaví. A Duch mu klade do úst slova, která před tím vdechl Petrovi: „Ty jsi Kristus“ (Mk 8,29). Stane se přesně to, co Ježíšovi učedníci tolikrát slyšeli při jeho setkáních s trpícími nebo hříšnými: „Odvahu, vstaň!“ Ve výzvě vyjádřené slovy „Odvahu!“ (Mt 9,2-22; 14,27; Mk 6,50) je Ježíšovo srdce, které říká především: „Odvahu, nebojte se, mějte důvěru!“ **To je první postoj potřebný při setkání s Ježíšem:** člověk se musí vymanit ze strachu, osvobodit z nedůvěry, vyprostit z nedostatku očekávání. Copak lze někoho považovat za nehodného jeho lásky? V té chvíli jde o to vstát. Výraz *ἐγερσε* vyjadřuje pohyb, člověka vstávajícího po dlouhé nemoci z umírání do života. A to jediné, co má, odhazuje. Na rozdíl od boháče, který se nedokázal zbavit balastu svého majetku, a proto odešel smutný (Mk 10,21-22), se Bartimaios zbavuje jakýchkoli jistot, své minulosti, samotného života, a vyskočiv na nohy, tápavě se vydává k Ježíši. Odhazuje plášť. Velká je odvaha tohoto muže, zrozená z jeho svobody: ve své nahé chudobě a slepotě stojí před Ježíšem a očekává od něj všechno. Jaká síla modlitby: „Rabbi, můj pane, ať zase vidím!“

Modlitba je touha vyjádřená před Ježíšem a Bartimaios touží vidět, a to zdaleka nejen očima: chce vidět také srdcem, chce vidět ve víře, chce být ve světle, a ne ve tmě. „Jdi“, vydej se na cestu ke svobodě těch, kteří žijí ze vztahu. Prosme, aby Ježíš takovou víru v nás probudil. **Čím se víra probouzí?** Tím, že si uvědomíme, že víra v člověku už je! Jak? Přece Otec každému svému dítěti důvěřuje! Takto Ježíš probouzí víru, která je v druhých již přítomna: svou přítomností jako důvěryhodný

a pohostinný člověk, který neříká, že je to on, kdo uzdravuje a zachraňuje, ale víra těch, kdo se k němu obracejí. Víra, jen víra přijímá moc Boží!

Tato epizoda je mnohem víc než pouhý příběh o zázraku, jak už čtenář Markova evangelia může pochopit. Ježíš se chystá vstoupit do svatého města kvůli svému umučení a smrti, ale jeho dvanáct učedníků zůstalo po celou dobu této cesty slepých. Naslouchali jeho slovům, ale nerozuměli jim, což ukazuje, že zdaleka neviděli události tak, jak je viděl Ježíš: nejprve Petr (*Mk 8,32*), pak všech dvanáct (*Mk 9,34*), a nakonec Jakub a Jan (*Mk 10,35–37*) se zdáli být slepí k jakémukoli zjevení, které jim Ježíš učinil. Nyní se však každý čtenář může ztotožnit s tímto slepcem z Jericha; stačí, aby si uvědomil svou vlastní slepotu, zvolal k Pánu: „Smiluj se nade mnou!“ a měl víru, že ho může vytrhnout ze tmy a dát mu vidět to, co jeho oči nevidí. Ano, v tomto kráčení za Ježíšem je pro nás žebrák a vyděděnec Bartimaios příkladnější než Dvanáct. Ať se každý z nás postaví před Pána Ježíše a s vírou a očekáváním k němu vzhledne. Co máme dělat, když zjistíme, že jsme slepí? Mějme sílu a odvahu volat k němu samotnému: „Pane, smiluj se nade mnou,“ *Kýrie eleison*, toto velmi krátké, ale tak úplné zvolání adresované jemu, s plnou důvěrou, že nás může zachránit.

31. neděle v mezidobí

Nejsi daleko od Božího království

Židovský zákoník z dnešního evangelia plně souhlasí s Ježíšem: milovat Boha a bližního je zde na zemi zárodkem věčného života. Není daleko od Božího království, kdo se odváží ptát se ho na lásku. Teprve pak, **po třech dnech**, uvidí, jak ho Ježíš na kříži miluje. Bude se cítit milován, bude vědět, jak na lásku odpovědět láskou. Text evangelia není polemický. V předchozích otázkách vidíme nastražené pasti. Léčkou je otázka: Jakou mocí to děláš? Mocí *zavrženého kamene*. Je opakem moci císaře, chrámu a důležitých lidí, jež spočívá v rozsévání smrti. **A minule jsme viděli, že jeho mocí je přinášet vzkříšení těm, kdo umírají.** Vstupme do textu. Ježíš začíná otázkou. A poté, když vidí, že zákoník odpověděl dobře, říká: „Odpověděl jsi dobře, nejsi daleko.“ Proč? Jelikož základní kvalifikací naší víry, která už není pod zákonem, pod povinností, ale pod láskou, je svoboda Božích dětí uvěřit.

Předně zákoník naslouchal. Naslouchat znamená nevědět všechno, znamená to zajímat se o to, co obsahují vyřčená slova, znamená to, že než začnu mluvit, jsem připraven slyšet i to, co nevím. To časté nebývá. K Ježíši přichází lidé už s tím, že vědí. Mají své odpovědi. Když naslouchám, nestačí zvědavost nebo zídavost. V srdci chovám *vědomé nevědění*. Toto nevědění, o kterém víme, otevírá naši svobodu slyšet, nechat se zasáhnout.

Co se skrývá za otázkou, které z přikázání je první? Jakoby zákoník říkal: Víš, přikázání je mnoho. Bylo jich šest set třináct, **tři sta šedesát pět negativních a dvě stě čtyřicet osm pozitivních**, tedy zákazů a přikázání. Když nesmíme spáchat něco zlého tři sta šedesát pětkrát, pak je to každý den v roce. A když musím vykonat **dvě stě čtyřicet osmkrát** něco dobrého, odpovídá to podle dobové znalosti vazům držícím kostru pohromadě. Tak uvažovali v tehdejší době. Zlo z tohoto hlediska znamená přetrnout vazy a člověka znehybnit. Těch přikázání je docela dost. Které z nich je hlavní? Jaký je jejich smysl? Kde hledat princip všeho? Člověk se neřídí instinktem jako zvíře, které dobře ví, co má dělat. Člověk, i kdyby mnohokrát zachoval člověka jako živočišný druh, není šťastný! Proč? Štěstí není dáno instinktem, jenž dává **potěšení** z jídla či plození. **Radost** je něco jiného: je to vztah. A vztahy jsou takové, jak jsou nastaveny! Podle modelu, jímž se řídíme: model sobectví; model mocipána; model narcise atd. A model Božího dítěte? Ten se tvoří na prvním místě jedním základním principem: naslouchejte druhému. V tomto modelu hlavní příběh hraje láska. Láska absolutní. Co tím Ježíš míní, když říká, že nejsi daleko? **Opakem není to, že jsi blízko jeho srdce, nýbrž uvnitř jeho Srdce.** My se chováme v Božích tajemstvích jako reportéři, ne jako miláči.

Jednomu velkému, opravdu dobrému křesťanskému asketovi, světcí, *pouštnímu otcí*, Bůh ve snu jednou řekl: Podívej, jdi tam do města a najdeš mistra, který tě naučí něčemu důležitému. Dal mu adresu. Vydá se do města na trh s ovocem a zeleninou. Nachází toho člověka, jak prodává zeleninu. Je s ním celý den. I večer, kdy se celé město mění v hanbinec. A on si říká: Co mi to Bůh řekl, že se zde něco důležitého naučím? Asi se Bůh spletl, když mi dal tuto adresu. Nebo že bych se spletl já, když jsem to slyšel? A přišlo mu světlo: „Tito všichni lidé mne předejdou do Božího království.“ A pochopil, které Boží přikázání je největší.

32. neděle v mezidobí

Prohloubit spíše lásku než reformovat struktury

Napadlo vás, že bychom si měli zvykat říkat, že ten, kdo není jako chudá vdova v evangeliu, by měl být exkomunikován? Existuje druh exkomunikace, která vstupuje v platnost samým skutkem. Nemusí ani být vyhlášena církevní autoritou. Můžeme se vyloučit ze společenství církve svým životním stylem. Chudá vdova nedala do chrámové pokladnice něco, ale celé své živobytí. Dala doslova *celý svůj život* (ὅλον τὸν βίον αὐτῆς). Miluje Boha celým svým srdcem (*Dt 6,5*). Tato žena je pro Ježíše obrazem lásky, která se umí zříci i toho, co je nezbytné: je zde žena, které zemřel manžel, bez ochrany, ale opravdová Ježíšova učednice. Jak máme chápat tento radikální postoj? Je užitečný, potřebný, nebo nutný pro život křesťana?

Zákoníci a farizejové představují v křesťanském světě typ člověka ztělesňujícího proradnost, pokrytectví, pýchu. K tomuto předpočtení budme obezřetní. V polemikách s nimi se osvětlují požadavky evangelia. Vnímáme je? Vyžadují moudrý výklad, odhodlanost k rozlišení a odvahu k rozhodnutí. Nepomůže ani tanec mezi vejci, ani spát se zavřenýma očima.

Zákoníci byli znalci Písma svatého, muži, kteří se od dětství věnovali četbě a studiu tradice. Ve zralém věku se stávali osobami požívajícími značnou autoritu. Stali se *rabíny, učiteli* obdařenými právní mocí v různých židovských institucích. Na druhé straně farizeové byli trochu něčím jiným. Mohli bychom je přirovnat k *církevním hnutím*, ke skupině, která se horlivě snažila žít podle Mojžíšova zákona a předpisů vypracovaných rabíny. Ty považovali za své duchovní otce. Byli to prostí věřící, kteří patřili k lidu, a představovali silnou, velmi přítomnou, a dokonce misijní složku v Izraeli. Nepochybně někteří z nich byli Ježíšovými protivníky. Někteří Ježíše považovali za jednoho z rabínů. Nezapomínejme na kontext vzniku evangelií. Reaguje i na situaci pozdější. Evangelisté měli před očima opakované argumenty těch, kteří křesťany nábožensky nebo politicky pronásledovali. Proč by se mělo stát křesťanství *náboženstvím lidu*, tak jak o to usilovali právě farizeové? Jistý protizidovský náboj by byl nepochopením. Ne všichni zákoníci byli arogantní, ne všichni farizeové byli pokrytci, ba někdy evangelia svědčí o zákonících, kteří měli blízko k Božímu království (*Mk 12,34*), a o poctivých a spravedlivých farizejích, kteří byli Ježíšovi nakloněni (*Lk 13,31*).

K ostrým konfliktům docházelo. Co by možná řekl Ježíš dnes? „Dávejte si pozor na dnešní elity, znalce a všeznalce. Reformují vše kolem sebe, a to s jedinou výjimkou: nemění sami sebe.“ Jsou všude slyšet. Na sítích, skryti anonymitou, tepou do všeho, šíří nenávist, aniž by byli sto hovořit z očí do očí. Žijí ve zvláštním světě svého tunelového vidění. Ježíšovy ostré poznámky jsou na místě. On však mezi zástupy

vidí a rozeznává ženu – navíc vdovu –, tedy osobu, která je ve světě ovládaném muži křehká. Muži považují chrám za svou doménu. S ženami nepočítají. Pohrdali jimi. A tato naše žena? Možná ani nepřišla do kontaktu s Ježíšem. Neměla v srdci nic jiného než bezvýhradnost důvěry. Stala se služebnicí Božích zaslíbení. Co nám prozrazuje? Církev potřebuje prohloubit spíše lásku, více než leda reformovat struktury.

Když dnes mluvíme o *církvi chudých*, měli bychom si připomenout tuto ženu, Ježíšovu učednici v církvi chudých. Co dáváme těm, kteří jsou méně obdarovaní než my, těm nejchudším? Snadno vyhadzujeme jídlo. Jsme ochotni občas dávat z nadbytku. Chudoba začíná tam, kde váha našich potřeb klesá v konfrontaci s Božími zaslíbeními. S velkou lehkostí klábosíme o *chudé církvi* nebo *církvi chudých*: ale jsme její součástí? Nebo se sami z této *církve chudých* exkomunikujeme, vylučujeme, neznáme se k ní?

33. neděle v mezidobí

Strachovat se z temnoty konce?

Pokud věřící umí číst dějiny, pobývá v každodennosti života a naslouchá Božímu slovu, bude připraven na hodinu Pánova strašného a milosrdného příchodu. Proč? Na konci je Kristus, na konci je On – Světlo. Hodinu proměny temnoty ve světlo zná jen Otec. Hodinu, v níž rozptýlené Boží děti konečně budou tvořit jedno společenství, které už nebude znát smrt, zlo ani hřích. I pro dnešní dobu má toto slovo zaznít. Nemá být přeslechnuto.

Touto nedělí končí průběžné čtení evangelia podle Marka. Cyklus liturgického roku B je dovršen 13. kapitolou, eschatologickou. Následující obsahuje pašije, události Ježíšovy smrti. Před svým umučením a smrtí, v posledních dnech svého života pronesl slova, o kterých máme rozjímat. Tato souvislost jim dává mimořádnou váhu. Sdělil je učedníkům *první hodiny* (Mk 1,16–20), těm, kteří s ním byli na Olivové hoře naproti chrámu (Mk 13,3).

Takzvaná *eschatologická řeč* je velmi dlouhá – zabírá celou 13. kapitolu – a má být odpovědí na otázku o době, která nastane po Ježíšově pozemském životě: Co se stane? S využitím myšlenek a obrazů převzatých z prorockých knih Ježíš oznamuje, že jeruzalémský chrám, který před ním a učedníky majestátně stál, se zhroutí (Mk 13,2), že dojde k událostem, které lidem způsobí velké utrpení (Mk 13,5–23), a že nakonec – to je téma našeho úryvku – přijde Syn člověka ve své slávě, aby vykonal poslední a definitivní soud (Mt 25,31–46). Tato Ježíšova řeč je poselstvím psaným jazykem apokalyptického žánru. Jeho jazyk je naléhavý, zjevující, prorocký, i když je někdy nejasný, obtížně objasnitelný.

Čteme jen závěrečnou část celé *eschatologické řeči*: ohlášení slavného příchodu Mesiáše. Až dojde ke zničení chrámu a uplyne čas dějin, v němž se války, pohromy a pronásledování bolestně promítnou do života mužů a žen. Něčeho podobného jsme svědky od nepaměti. V tomto se svět příliš nemění. Po strašlivé, děsivé a příšerné zkoušce, která postihne celé lidstvo, izraelský lid i Hospodinovu církev, dojde k převratu v celém uspořádání stvořeného vesmíru. Nenechme se Ježíšovými slovy vyděsit či vystrašit. To není jejich cílem. Nechtějí zastrašit. Ale mohou s námi od základu spasitelně zatřást. Ano, protože nám zjevují *pravdu* o tomto světě, který Bůh stvořil, stále chce milovat a láskyplně udržuje, ale který bude mít svůj konec, závěr. Zanikne, tak jak je. Jako existuje osobní konec, smrt, tak bude konec i tohoto světa. Copak zvláště mladí lidé neprožívají klimatický žal? Ježíš o těchto událostech mluví, odhaluje skutečnost s nepopsatelnými rysy. Stvoření projde procesem odstranění toho, co do něj bylo vloženo proti vůli Stvořitele. Nejedná se o návrat k tomu, co bylo na počátku, *in principio* (Gn 1,1–2).

Je v něm **již nyní** přítomno to, co nazývá *novým stvořením, slávou Boží, novým dovršeným světem*, novým nebem a novou zemí (Iz 65,17; 66,22; 2Petr 3,13; Zj 21,1). Tyto obrazy neznamenaají zkázu, rozklad, zánik hmoty, ale konec způsobu dosavadního uspořádání stvoření. Proměna vyvede svět ze zajetí utrpení, ze zla a smrti. Svět, toxický zkázou, se Bohu nehnusí, je malomocný, proto má zalíbení ve světě, nahlíží jej ve fázi proměny. Kdo se dívá na nového Adama, Krista, nepohrdá starým Adamem.

Všechny apokalyptické obrazy, jež člověk pozoruje, mají jedno společné: Jsou pomíjivé, dočasné, prchavé, přechodné. Zatmění Slunce, ztráta světla Měsíce, pád hvězd z oblohy. Obrazy evokující křehkost struktury našeho vesmíru, který není věčný, který – jak nás ujišťují i vědy – má svůj počátek a bude mít svůj konec. A přesto je tento vesmír, který v očích věřících v Pána Ježíše „celé tvorstvo zároveň sténá a spolu trpí až doposud“ (Řím 8,22); doslova: „sténá a pracuje k porodu“; „společně vzdychá a společně se svíjí v bolestech“; stává se vesmírem, který si Bůh přál a který Bůh zachrání a promění v příbytek svého království.

Podstata nebe je v tom, aby všechno dosáhlo nejvyšší dokonalosti, které je schopné, aby se celý svět stal chrámem, aby hmota měla účinky duchovní. K tomu ovšem může dojít jen tehdy, až bude Kristus ve všech a ve všem. Vroucí modlitbu prvních učedníků za tento stav čteme jako poslední prosbu Písma, zachovanou v aramejském (originálním) znění: „Marana tha / Maranatha! Náš Pán přišel! „Přijď, Pane Ježíši!“ (Zj 22,20)

Právě v této kosmické *krizi* se Syn člověka zjeví, uskuteční svou paruzii slavným způsobem. Sestoupí z nebes, ve světle, které navždy přemůže temnotu. Ujme se nás: „Díval jsem se v nočním vidění, a hle – s nebeskými oblaky přicházel někdo jako syn člověka, došel až k starci velikého věku, přivedli ho k němu. **Byla mu dána moc, sláva a království a sloužily mu všechny národy**, kmeny i jazyky: jeho moc je moc věčná, a ta nepřestane, jeho království nebude zničeno“. (Dan 7,13–14). Opakuji: konečný příchod Pána nepopírá dějiny, ale chce proměnit náš svět. Ale popravdě řečeno, kdo dokáže tuto událost popsat? Křesťané malovali nebo zobrazovali na mozaikách v apsidách kostelů **přicházejícího ve slávě, sedícího na duze**, soudce celého vesmíru, **Pantokratora** (2Kor 6,18; Zj 1,8; 4,8 atd.). Viděli v něm toho, který drží všechno pohromadě; inspirovali se *paruzií*, slavným příchodem králů a císařů. Kristus je oděn podobně, nese rysy lidské slávy. Ale jeho sláva je Boží.

Ve skutečnosti nevíme, v jaké podobě budeme vyhlížet přicházejícího Pána. Jedno je jisté: dá se poznat všem. I těm, kteří ho za svého života nepoznali v hladovém, žíznivém, nemocném, cizinci, uvězněném, nahém (Mt 25,31–46). Dokonce i ti, kdo Ježíše probodli, poněvadž v něm spatřovali chudáka, zločince nebo oběť justiční vraždy. I oni ho poznají, budou se bít v prsa (Zj 1,7). Pochopí, že veškerá probodnutí způsobená druhému, bratrovi či sestře, byla probodnutími, která zasáhla Pána. Div: Ten, kdo byl probodnut, ukazuje tvář milosrdného. V tomto milosrdenství uvidí člověk plný zahanbení a studu strašlivého soudce. Stud nás zahálí děsem! Co

jsem před jeho tváří? Z takto vykoupaných v krvi Beránka se tvoří shromáždění vyvolených, spravedlivých. Proto se učíme důvěře v druhé, jež nám ublížili. Rozptýlené Boží děti budou nakonec jedním společenstvím, které už nebude znát smrt, zlo, hřích (Iz 35,10; Zj 21,4).

Kdy se to stane (Mk 13,4)? V den, který nikdo nezná, a přece je to den jistý. Je Božím zaslíbením, které se splní. Jak nezapomínat na ono *kdy*? V paměti, která se nechává ztvárňovat Pánovým příslibem: „Brzy přijdu!“ (Zj 22,20). Ježíšovi učedníci nezatěžují otázkou: „kdy!“ s kalkulačkou v ruce. Ptají se: Budeme přichystáni? Jsme připraveni? Strojíme se do výzbroje Ducha? Raduji se již nyní z *paruzie*, těším se již před příchodem Syna člověka? Rostu v tom, jak dokáži doufat vytrvale v onu hodinu: hodinu, která je tajemstvím, protože ji neznal ani člověk Ježíš, ani andělé, ale pouze Otec? Proto se učíme sledovat dějiny v duchu rozlišování a číst *znamení časů*. Ježíš to ostatně pozoroval s jistým údivem, který je zároveň výzvou: „Vzhled oblohy tedy umíte posoudit, a znamení časů ne?“ (Mt 16,3). Nebo nechávám jalovými řeči rozkládat tuto nejdůležitější rozlišovací schopnost?

Příchod Syna člověka se bude podobat létu, jež umí rolník předvídat, zvláště když se podívá na fíkovník: když fíkovník v důsledku stoupající mízy napučí a větve a pupeny, které zůstaly celou zimu zavřené, se otevřou, pak se blíží léto. Pokud jsou dějiny pro věřícího křesťana sadbou pro věčnost, jestli se drží každodenní reality lidského života, dále naslouchá Božímu slovu, které vždy zaznívá v jeho *dnes* (Žl 95,7), bude konečně připraven na hodinu Hospodinova strašného a milosrdného příchodu. Jde o to, jak čteme v závěru *eschatologické řeči* (Mk 13,33–37), bdít, zůstat bdělý, pozorný, ostražitý, dbalý. V adventu uslyšíme: uplatni svoji duchovní inteligenci, rozlišuj, co připravuje příchod, co mu klade překážky. Chceš být nalezen spící?

Bude konec? Ano, ale ten konec nese jméno: je to Pán Ježíš Kristus, Syn člověka a Syn Boží, člověk a Bůh, který přišel na svět, z Boha, jak byl (Flp 2,6), aby se stal člověkem, a přijde ve slávě, aby se člověk stal Bohem. Pak konečně bude Bůh všechno ve všem (1Kor 15,28): celé lidstvo bude v Bohu a každý z nás bude Božím Synem. Na konci temnoty je Kristus, Světlo světa.

Slavnost Krista Krále

Bezbranný, tichý, chudý, nevinný Ježíš vládne

Ježíš je král zcela jiný. Mění naše utkvělé představy o panovnících. V našich představách má monarcha světskou moc a pozemskou slávu. Jediný pravý Král zjevuje v nahotě člověka připodobněného otroku, zmučeného, zbičovaného, korunovaného trnám: jinou slávu. Velebnost, kterou mu nikdo nemůže odejmout. Slávu neodvolatelné lásky. Nádheru vzkříšení.

Dovršili jsme četbu v liturgickém cyklu B, tedy četbu evangelia podle Marka. *Eschatologická řeč* ohlášena v neděli před týdnem byla plná útěchy: „Lidé uvidí Syna člověka přicházet v oblacích s velikou mocí a slávou.“ (Mk 13,26) Zaznívá: Je blízko. Čtvrté evangelium, Janovo, odhaluje povahu Božího království. S nadsázkou můžeme říci, že ji obnažuje s hlubokou smělostí v příběhu Ježíše Nazaretského, v jeho umučení. V něm dochází k prozření: právě když je Ježíš předhozen římskému soudnictví v Jeruzalémě, vydán židovskými vůdci, vyznává před Pilátem, že je *králem Židů*, jejich *Mesiášem, pomazaným a poslaným* Bohem svému lidu. Ale pozor: u Jana je Ježíš králem plným paradoxů: zdá se být v koncích, neví kudy kam, vše je postaveno naruby. Proč? Otrok králem? Nemá světskou moc, slávu králů země, nechlubí se potleskem lidu, nevystupuje v triumfálním prostředí. Není jen ponížen, nýbrž „ponížil se a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži.“ (Flp 2,8) Naopak, právě v jeho obnaženosti, v níž se s ním zachází jako s otrokem, který je mučen, bičován, korunován trnám, se zjevuje jako jediný pravý Král celého vesmíru. Je mu dána sláva Boží, kterou mu nikdo nevyrvé. Je slávou toho, kdo miluje svět až do konce (Jan 13,1), toho, kdo umí dát svůj život za všechny (Jan 15,13), toho, kdo zůstává v lásce (Jan 15,9). Je králem, kde vládne láska. Až k prolití krve. Scéna zjevuje řád božské lásky.

Umučení podle Jana (Jan 18,1–19,42) se skládá z jedenácti scén. U Jana je spjato s místy, kam Ježíše zavekli jeho pronásledovatelé. Středem je scéna (šestá) korunování trnám. Je v janovských pašijích vrcholem zjevení Ježíšovy identity (Jan 19,1–3). Ježíš – otrok je bičován vojáky. Nejen důtkami, nýbrž zuřivostí, nenávisť. Proč mu nasazují na hlavu trnovou korunu? Nejen proto, aby trny zdokonalily bolest. Proč ho přikryjí purpurovým pláštěm? Aby zesměšnili jeho království parodií na intronizaci krále. Při ní poddaní vyjadřují králi poctu. Vojáci se mu klanějí a dávají mu dary, zatímco ho fackují a zdraví takto: „Buď zdrav, židovský králi!“ (Jan 19,3) Scéna je očividně výsměchem, parodií. Podle Jana je však skutečnou *epifanií*, zjevuje skutečné kralování Ježíše, služebníka a nevinné oběti zla tohoto světa.

Scéna z dnešní neděle je dřívější. Je v pořadí čtvrtá. Židovští předáci předávají Ježíše římskému prokurátorovi, aby ho jako zločince odsoudil k smrti. Pilát, kterému by

osud tohoto Žida byl zřejmě lhostejný, mimo rozlišovací schopnost vysokého politika římského impéria, kvůli tlaku žalobců vstupuje do *pretoria*, k soudu, předvolává Ježíše a vyslýchá ho. Nejprve se ho ptá na to, co ho zajímá nejvíce: „Jsi židovský král?“ To znamená: „Chlubíš se politickou mocí nad touto zemí a nad tímto lidem?“ To vlastně může být útok na římskou císařskou moc, podkopávání císaře. Ježíš mu však hned neodpovídá, místo toho mu na oplátku klade otázku: „Ty, který nejsi Žid, ale patříš k pohanům, k *pronárodu* (gój = kdo není Žid), kladeš mi tuto otázku veden osobním hledáním, nebo prostě proto, že tě k tomu podnítli moji žalobci?“ Stručně řečeno, je Pilát manipulován židovskými vůdci, nebo jeho otázka vychází z vnitřního pohnutí?

Pilát otázku nechápe v její složitosti, navíc projevuje hluboké pohrdání Židy a také Ježíšem, svázaným mužem, který mu byl vydán, bezbranný a vůbec ne bojovný. Pouze Ježíšovi opakuje, že jsou to jeho vlastní krajané, náboženští vůdci Židů, kteří ho vydali do jeho moci jako římského prokurátora v Jeruzalémě. Následuje otázka: „Co jsi udělal, že tě mohou obvinít? Jakého zločinu proti zákonu ses dopustil? Co jsi udělal?“ Ježíši se otevírá příležitost *zjevit Boží věci*. „Království, mé království není z tohoto světa.“ Ježíšovo království není království, které se ustavuje násilím meče, nemá vojáky připravené k válce, není to mocnost mezi mocnostmi tohoto světa, které spolu soupeří. Není soupeřem, proto je zbytečné hledat smír! Ježíši nejde o nadvládu. Slouží životu pro věčnost. Běžná měřítká k pochopení nepřivedou.

Pilát se pohybuje v jiném světě. Jediné, na co se zmůže, je říci: „Takže ty jsi král?“ Nárokuješ si být králem, i když víš, že jsi v mé moci? Ty jsi mi byl vydán židovskými vůdci na milost a nemilost! „Já jsem král!“ Jsem svědkem nejvyšší spravedlnosti: milosrdenství Otce! „Otec tak miloval lidstvo, že za něj dal svého Syna.“ (*Jan 3,16*) Budme opatrní: pravda není pomyslná skutečnost, nelze ji převést na nauku nebo etiku. Pravda je v životě, který není určen k záhubě! Proto život člověka, který se vydává za druhé, miluje až k smrti, je Božím životem prožívaný lidským způsobem v Kristu. Ježíš žije v sobě tento Boží život a o něm hovoří. Ale nasloucháme tomu, kdo takto hovoří? Nejde nám spíše o logiku, jež vládne mezi pozemskými potentáty?

V této odpovědi Pilátovi zjevuje Ježíš krásu lidství: může se podobat Bohu. Ježíš – Král nemá strach z života směřujícího ke smrti, protože podstupuje umírání a smrt k přijetí života Božího dítěte. Zůstává svobodný, mluví a jedná jen z lásky. Vládne stejným kralováním, jakým vládne Bůh! Pokud existuje hodina, v níž Boží království přišlo, bylo uprostřed nás a zjevilo se, pak je to hodina umučení a kříže. To nám odhaluje dnešní svátek. Chápeme tedy, proč evangelista poznamenává, že Pilát, oslovující zástup a židovské vůdce, dvakrát prohlašuje, že Ježíš je nevinný, že podle římského práva na něm není žádná vina (*Jan 18,38; 19,4; a znovu v 19,6*); poté, co ho nechá zbičovat (*Jan 19,1*), ho všem představuje se slovy: „Hle, ten člověk!“ (*Jan 19,5*) Pilát se však – prozrazuje evangelista – během tohoto výslechu začne bát, a když slyší, že se Ježíš podle obžaloby označil za Božího Syna, „bojí se ještě víc“ (*Jan 19,7–8*). Mocnosti tohoto světa se možná nebojí jedna druhé, a proto proti sobě

vedou válku, ale před Ježíšem „se bojí“, protože bezmocný, bezbranný, tichý, chudý, nevinný Ježíš skutečně vládne a je Králem a Soudcem celého vesmíru.

Tento titul *král Izraele, židovský král*, je v Janově evangeliu rozhodující pro vnitřní poznání Ježíše. Od samého počátku evangelia zaznívá z úst Natanaela: v hodině jeho povolání a prvního setkání s Ježíšem: „Mistře, ty jsi Boží syn, ty jsi král Izraele!“ (Jan 1,49) Je vyznáním víry. Uznává Mesiáše, potomka Davidova, krále-syna Božího, toho, který naplňuje Boží zaslíbení pro svůj lid a přináší osvobození, spravedlnost a mír. Právě v očekávání naplnění tohoto příslibu byla mesiášská naděje v Ježíšově době živá, ale byla zatížena politickým očekáváním, touhou po světovládě! Proto když zástupy spatřily znamení rozmnožení chlebů, chtěly Ježíše zajmout, aby ho učinily králem (Jan 6,14), ale nemohly, protože před nimi utekl a stáhl se do samoty na hoře (Jan 6,15). Ale i když Ježíš vchází do Jeruzaléma na svou poslední cestu, ke své Veliké noci, zástup mu jde vstříc s palmovými ratolestmi a oslavuje ho: „Přichází král Izraele, požehnaný ve jménu Hospodinově (Jan 12,13). Ani tato událost však není pochopena ve svém významu, a to ani jeho učedníky (Jan 12,16).“

Až v pašijích je Ježíšovo kralování odhaleno. A v pašijích je odmítnuto těmi, kdo rouhavě volají: „Nemáme krále, ale císaře“ (Jan 19,15), světskou moc. Když je však Ježíš na kříži, Pilát prorocky nechává napsat ve třech jazycích (v hebrejštině, řečtině a latině), aby tři kulturní světy poznaly pravdu života: „Ježíš Nazaretský je židovský král.“ (Jan 19,19) Ano, „každý jazyk vyznává, že Ježíš je Pán“ (Flp 2,11), *Kýrios*. A to je možné každému z nás jen z kříže!